

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Diplomska naloga

KAKOVOST ŽIVLJENJA STARIH LJUDI

(Pregled diplomskih nalog)

Študentka: Nermina Jezerkić

Ljubljana 2009

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Diplomska naloga

KAKOVOST ŽIVLJENJA STARIH LJUDI

(Pregled diplomskih nalog)

Študentka: Nermina Jezerkić

Mentorica: dr. Jana Mali

Ljubljana, 2009

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Nermina Jezerkić

Naslov diplomske naloge: **Kakovost življenja starih ljudi**

Kraj: Jesenice

Leto: 2009

Število strani: 54

Število tabel: 1

Število prilog: 4

Mentorica: dr. Jana Mali

Ključne besede: starost, staranje, medgeneracijski odnosi, potrebe v starosti, skrb za stare v sodobni družbi

Povzetek:

V teoretičnem delu pišem o starosti, staranju, potrebah starih ljudi ter opišem potrebe v starosti in o skrbi za stare ljudi v sodobni družbi. V raziskavi me je zanimalo, kaj študentje definirajo v diplomskih nalogah kot kakovost življenja; ali se je in kako spreminjal odnos do domov za stare in pojav osamljenosti oziroma definicija osamljenosti. S pomočjo kvalitativne analize pridem do željenih rezultatov. V drugem delu pa izpostavim ugotovitve, ki so jih študentje v svojih diplomskih nalogah definirali kot kakovost življenja starejših, in sicer študentje so poudarjali, da aktivnosti, zadovoljstvo, socialni stiki, izobrazba, skrb za stare na državni ravni, doživljanje same starosti in okolje, v katerem živijo, pomembno vplivajo na kakovost življenja starih ljudi. K diplomski nalogi dodajam predloge, kako zagotoviti starim ljudem polnejše življenje.

Title: Quality of life for older people

Key words: age, aging, intergenerational relations, needs in the old age, caring for old people in modern society

Summary:

The first part of this paper is a theoretical frame of age, aging, needs in the old age. I write also about caring for the old people in modern society. The research was focused on the students definition of quality life of older people, also i was researching the changes of institutional care for old people and phenomenon of loneliness. Through qualitative analysis i came to desired results. In the second part of diplomma i highlighted the findings of my research. I found that activity, satisfaction, social contacts, education, caring for the old people on national level, experience of age and enviroment where old people live are significant affect on quality life for the old people. In my diplomma i also added the proposals how to ensure older people fuller life.

*Znati se starati je vrhunec modrosti
in eno najtežjih poglavij Umetnosti življenja.
(Henri Frederic Amiel)*

Kazalo vsebine

1	TEORETIČNI UVOD.....	8
1.1.	STAROST IN STARANJE V SODOBNI DRUŽBI.....	8
1.2.	KAKOVOSTNA STAROST IN POTREBE STARIH LJUDI.....	11
1.3.	SKRB ZA STARE LJUDI V SODOBNI DRUŽBI.....	13
1.3.1.	Načela varstva starejših.....	13
1.3.2.	Centri za socialno delo.....	15
1.3.3.	Institucionalno varstvo starejših.....	15
1.3.4.	Dnevno varstvo.....	16
1.3.5.	Oskrbovana stanovanja.....	17
1.3.6.	Pomoč na domu.....	18
1.3.7.	Varovanje na daljavo.....	19
1.4.	OHRANJANJE MEDGENERACIJSKIH ODNOSOV.....	19
1.5.	SOCIALNE MREŽE V STAROSTI.....	22
1.6.	SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI.....	25
2	PROBLEM.....	29
3	METODOLOGIJA.....	31
3.1.	VRSTA RAZISKAVE.....	31
3.2.	ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV.....	31
3.3.	POPULACIJA IN VZOREC (SUBJEKTI).....	31
3.4.	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV.....	32
3.5.	PRIMER ZAPISA POGOVOROV IN PODČRTANE IZJAVE.....	32
3.6.	PRIMER IZPISA PODČRTANIH DELOV IZJAV IN BESED.....	33
3.7.	PRIMER KODIRANJA IN UREDITEV IZJAV.....	34
3.8.	PRIMER KODIRANJA ZNOTRAJ POSAMEZNIH FAZ.....	35
3.9.	PRIMER UREJANJA V KATEGORIJE PO KODAH.....	36
3.10.	DEFINIRANJE POJMOV.....	37
4	REZULTATI.....	38
5	RAZPRAVA.....	44
6	SKLEPI.....	48
7	PREDLOGI.....	49
8	LITERATURA IN VIRI.....	50
9	POVZETEK.....	53
10	PRILOGE.....	54

Predgovor

Staranje je proces, ki ga dočaka vsako živo bitje. Raziskave življenjskih zgodb starih oseb, ki so dosegle kakovostno starost, so pokazale, da je za uspešno staranje pomembna trdnost na več področjih - od telesnega in duševnega zdravja do ekonomskega in družbenega stanja ter zdravega okolja.

Za diplomsko nalogo sem si izbrala temo, ki se mi zdi zanimiva, in sicer pregled diplomskih del na temo staranja oziroma kakovostne starosti. Kaj je za nekoga smiselna starost in kakovostno preživljanje starosti, je stvar vsakega posameznika posebej. Vsak drugače definira kakovost življenja, kar je razvidno tudi iz diplomske naloge. Kakovost življenja je povezana z občutkom o sebi in zadovoljstvom z lastnim življenjem. Kakovost življenja se pri starostnikih osredotoči na sposobnost fizične skrbi za samega sebe (hranjenje, osebna higiena, fiziološke potrebe,...). Eden od dejavnikov kakovosti življenja je spoštovanje v družini in pri ljudeh, ki so ti pomembni v skupnosti in interesni sferi v kateri živiš.

V diplomski nalogi sem se osredotočila na to, kako se je pojem kakovosti staranja spreminjal v obdobjih od leta 1968 do leta 2007, zanimalo me je tudi ali se je in kako spreminjal odnos do doma za stare ljudi in pojav osamljenosti pri starejših ljudeh.

V teoretičnem delu sem želela predstaviti določene teme, ki so se mi zdele pomembne za razumevanje nadaljnje raziskave. Osredotočila sem se na starost kot življenjsko obdobje, potrebe starih ljudi ter skrb za stare ljudi v sodobni družbi, ohranjanje medgeneracijskih odnosov, socialne mreže v starosti in socialno delo s starimi ljudmi.

Raziskava je bila narejena z namenom ugotoviti, kako so študentje v diplomskih nalogah pojmovali kakovost življenja starih ljudi.

Ker me je vedno zanimala tema, ki je vezana na starost, staranje, starostnike in sem imela v sklopu obvezne študijske prakse kar precej stika s starimi ljudmi, tako v srednji zdravstveni šoli, kot tudi na fakulteti za socialno delo, sem se odločila, da se tej temi še bolj posvetim in jo raziščem.

Ob tej priložnosti bi se rada zahvalila vsem, ki so mi stali ob strani in mi pomagali, mentorici dr. Jani Mali za sprejeto mentorstvo ter dane napotke pri nastajanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi družini, ki mi je moralno vedno stala ob strani in mi s potrpežljivostjo in zaupanjem omogočila, da sem prišla do cilja.

Vsem iskrena hvala!

TEORETIČNI DEL

1.1. STAROST IN STARANJE V SODOBNI DRUŽBI

V Sloveniji se, tako kot drugje v razvitem svetu, občutno povečuje število starostnikov. Naraščanje deleža starejšega prebivalstva med prebivalstvom posameznih držav je v veliki meri posledica demografskega prehoda z visoke na nizko stopnjo rodnosti in smrtnosti. Po predvidevanjih bo do leta 2050 prvič v zgodovini število starejših v svetu preseglo število mladih. Vsaka deseta oseba je danes že stara 60 let ali starejša; do leta 2050 bo po napovedih OZN toliko star vsak peti človek. Večino starejših ima trenutno Azija, 54 %, z 22,4 % prebivalcev v tej starosti pa ji sledi Evropa (http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1908).

Predvsem po zaslugi sodobne medicine, ki vse uspešnejše preprečuje oziroma zdravi različne bolezni, se podaljšuje življenjska doba. Starost je lahko zelo lepa in ustvarjalna doba, a se kljub temu marsikdo boji staranja. Strah je najpogosteje povezan z vprašanjem, ali bomo še zmogli samostojno skrbeti zase. Raziskave kažejo, da večino starostnikov najbolj bremeni prav slabša kakovost življenja v tretjem življenjskem obdobju, ki je povezana z upadanjem telesnih in mentalnih sposobnosti.

Svetovna zdravstvena organizacija je zaradi podaljšanja življenjske dobe spremenila empirične meje staranja. Tako o ljudeh, starejših od 65 let, ne govorimo več, da so stari, ampak starejši, definicijo star pa po novem uporabljamo pri ljudeh, starejših od 75 let, medtem ko so tisti, ki presegajo 90 let, zelo stari.

Galen (<http://jama-slo.prahacom.com/jama98-3/html/uvodnik.html>) meni, da je staranje vmesna stopnja med mladostjo in boleznijo. Srednjeveški misleci so staranje ocenjevali kot bolezen, ki jo je potrebno zdraviti. Vsi pa se je nekako otepamo, se ji poskušamo izogniti in ji mogoče tudi ubežati, pa vendar ne gre.

Velikokrat slišimo, da se je na starost potrebno pripraviti, saj bo tako življenje lepše in lažje. Mlad človek ne razmišlja toliko o pripravah na starost, vendar starost vseeno pride in v veliki meri je odvisno od nas samih, kako jo bomo preživel. Ustrezna priprava na starost vpliva na kakovost življenja v zadnjem obdobju. Težave in stiske starih ljudi lahko sistematiziramo kot:

- telesno-materialne (revščina, nezmožnost za vsakdanjo oskrbo ...),

- duševne (potrtost in druga negativna čustvena razpoloženja, izgubljanje spomina ...),
- odnosne (osamelost, odrinjenost od dogajanja ...),
- bivanjsko-duhovne (duhovna praznina, ko ne vidi smisla svoje preteklosti, sedanjosti ali prihodnosti ...).

Vse naštetu je treba poznati in upoštevati pri učinkoviti pripravi ljudi na uspešno starost, da se je moč izogniti vsaj nekaterim negativnim pojavom, ki jih prinaša starost, in okrepiti ali ustvariti pozitivne pogoje in pojave (Mikuljan 1995: 48).

Kot pravi Mali (2008: 39), je starost bila vedno predmet raziskovanja družboslovnih znanosti, še zlasti sredi 20. stoletja, ko se je povečal delež starejše populacije. Vprašanja, povezana s staranjem in starostjo, obstajajo, odkar človek živi. Različni misleci so se že od nekdaj ukvarjali s problemi, ki so povezani s starostjo.

Na izkušnjo staranja ne vpliva zgolj starost sama, ampak tudi družbeni razred, spol, rasa in etična pripadnost. Strukturni dejavniki pa so institucionalizirani oziroma podkrepljeni z ekonomsko in javno politiko. Zato raziskovalce zanima tudi vpliv socialne politike in prakse na položaj starih ljudi v družbi.

V naši družbi se mogoče bolj nagibamo k definiciji, da je starost v glavnem izraz za kronološko starost. V primitivnih družbah pa je starost prej, kot kronološko, pogosto pogojena s psihično in fizično kondicijo. Tako so tudi vidne razlike pri ljudeh, ki so enako stari, ne morejo pa med seboj primerjati fizične moči in izgleda.

Pečjak (2007: 13-14) razlaga besedo staranje kot nenehne spremembe; človek se stara od rojstva naprej, ker od rojstva naprej potekajo spremembe in spremembe v starih letih so samo nadaljevanje tistih sprememb od prej. V nekem smislu se torej človek vse življenje stara. Običajno uporabljamo besedo staranje za obdobje od 60, 65 let naprej, ko postanejo starostne spremembe bolj drastične in opazne.

Sociofiziološki dejavniki lahko te fiziološke spremembe ovirajo ali pa pospešijo.

Gerontologi so staranje razdeli v štiri temeljna področja:

- kronološko staranje (starost definira le na osnovi posameznikove starosti),
- biološko staranje (spremembe v telesu, ki se kažejo kot zmanjšanje sposobnosti v delovanju organizma),

- psihološko staranje (poudarjene spremembe senzoričnih in perceptivnih procesov, mentalnih funkcij, osebnosti in motivacije zaradi procesa staranja),
- sociološko staranje (spremembe, ki jih človek doživi v družbi, družini in na individualni ravni).

V tretjem življenjskem obdobju razlikujemo tri starosti:

1. kronološko starost, ki jo pokaže rojstni datum,
2. funkcionalno starost, ki se kaže v tem, koliko človek zmore samostojno opravljati temeljna življenjska opravila in koliko je zdrav, zato zdravniki to starost imenujejo biološka,
3. doživljajsko starost, ki se kaže v tem, kako človek sprejema in doživlja svojo trenutno starost in vse, kar je povezano z njo (Ramovš 2003: 69).

Pojma staranje in starost sta si različna, kajti starost je stanje posameznika ali naroda, staranje pa je proces, ki nas spremlja vse življenje in se začne dolgo pred starostjo. Je normalno biološko dogajanje, kateremu je podvrženo vsako živo bitje; nanj pa vplivajo tudi psihološki, kulturni, socialni, ekološki in politični dejavniki (Trstenjak 1991: 149).

Vsekakor je starostna meja relativna zadeva, saj je bila nekoč življenjska doba veliko krajša. Z daljšanjem povprečne življenjske dobe pa narašča tudi število starostnikov. Z daljšanjem življenjske dobe se meja starosti premika navzgor, spreminja se pojmovanje starosti, čas upokojevanja, da ne omenjamo dolgo trajajoče se vitalnosti in mladostnega videza večine zdravih starih ljudi v razvitem delu sveta (Milošević Arnold 2003: 2).

»Staranje je ireverzibilen proces, ki poteka od rojstva in se konča s smrtjo. Tako kot v drugih življenjskih obdobjih, ima življenje tudi v tretjem in četrtem obdobju svojo biološko, psihološko, socialno in duhovno razsežnost.« (Knific 1999: 53)

Pri staranju gre za dolgoletni kompleksni proces, ki nas spremlja vse življenje in se mu ne izogne nobeno živo bitje. Kot pravi Accetto (1968: 66), je to zelo dinamičen proces, prepleten s številnimi spremembami v strukturi organizma.

O staranju obstaja cela vrsta različnih teorij, ki se med seboj razlikujejo glede na to, kateremu vidiku človekovega življenja dajejo posamezni avtorji prednost:

- *biološke teorije* povezujejo procese staranja predvsem z vidnim upadanjem telesne zmogljivosti človeka, ki nastopi pri posameznikih v različnih starostnih obdobjih in se konča s smrtjo;

- *psihološke teorije* govorijo o staranju kot o obdobju, v katerem se zmanjšujejo senzorične in intelektualne funkcije človeka, zmanjšuje pa se tudi sposobnost za prilagajanje na nove življenjske okoliščine;

- *sociološke teorije* govorijo o staranju kot o pojavu, ko se človek začne umikati iz dotedanega aktivnega življenja in postaja pri zadovoljevanju svojih potreb vedno bolj odvisen od pomoči drugih. Najpogosteje naletimo na:

a) *Teorijo zmanjšane aktivnosti*, ki govori o tem, da staranje spremlja proces upadanja aktivnosti. Med starimi ljudmi in družbo je vse manj interakcij, kar je značilno za večino ljudi. Človek se torej z leti vse bolj umika v zasebnost.

b) *Teorija aktivnosti ali teorija o kontinuiteti v starosti* je nasprotna prejšnji. Njeni avtorji poudarjajo, da večina zdravih starih ljudi ostane dejavna tudi v starosti, zaradi ekonomskih okoliščin pa je vzdrževanje in razvijanje telesne, mentalne in socialne aktivnosti nujno za uspešno staranje (Milošević Arnold 2003: 3).

1.2. KAKOVOSTNA STAROST IN POTREBE STARIH LJUDI

V literaturi najdemo veliko definicij, ki opredeljujejo pojem kakovosti življenja starih ljudi; definicij je toliko, kolikor je avtorjev, ki so se ukvarjali z reševanjem tega problema.

Kakovost življenja je opredeljena kot določen način življenja, ki je strukturno pogojen s socialno-ekonomskim statusom posameznika, skupine ali sloja. Večina družboslovcev pod kakovostjo življenja pojmuje objektivne pogoje in ne subjektivno zadovoljstvo. V kakovost življenja ne uvrščajo samo ekonomskih, ampak tudi neekonomskih dobrin. Kakovostno življenje je tisto, v čemer človek zadovoljuje materialne in nematerialne potrebe ter mu je hkrati omogočena izbira njegovega zadovoljevanja.

Vsi raziskovalci kakovosti življenja pa se ne zadovoljujejo samo z merjenjem »objektivnih« kazalcev življenja (ekonomski status, kakovost naravnega okolja in ohranjenost le-tega, zdravje in dostop do zdravstvenih storitev, izobraževanje, možnosti kulturnega življenja, politična svoboda), ampak vnašajo v svoje raziskave tudi človekova subjektivna stanja, ki se kažejo v stališčih, čustvih in vrednotah, kot so sreča - nesreča, zadovoljstvo - nezadovoljstvo, integriranost - odtujenost

(<http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/dr12Antoncic-Boh.PDF>).

Kakovost življenja je odvisna tudi od okolja, v katerem star človek živi. V primerjavi z mlajšimi, aktivnimi člani družine ali družbe, živijo stari ljudje v slabših razmerah. Slabša stanovanja se odražajo v starosti stanovanja, notranji, največkrat za starega človeka nefunkcionalni opremi. Zlasti v urbanem okolju se pojavi še težja dostopnost do stanovanja. Življenjsko okolje predstavlja izhodišče za skupnostno delo kot metodo kolektivnega reševanja potreb in problemov v skupnosti in predvsem skupnostni pristop v praksi socialnega dela, ki obravnava vse potrebe ljudi v kontekstu življenjske situacije (Rapoša Tajnšek 1993: 140).

Kakovost človeškega življenja se meri potem, koliko in kakšni medsebojni skladnosti so zadovoljene njegove potrebe. Še tako dobro zadovoljevanje nekaterih potreb ob zanemarjanju drugih pomembnih potreb povzroča življenjske motnje, lahko pa izniči vse zadovoljstvo obstoječe zadovoljitve. Pogosta današnja izkušnja je, da imajo stari ljudje dobro zadovoljene materialne potrebe, so zdravi in duševno čili, vendar pa so nezadovoljni, ker so osamljeni in frustrirani na področju medčloveških odnosov (Ramovš 2003: 87-88).

Vera Grebenc (2005: 19) povzema psihologa Maslowa, ki razvije teorijo o hierarhiji potreb. Človeške potrebe je predstavil v piramidi, in sicer v petih stopnjah. Na dno uvrsti fiziološke potrebe (potreba po hrani, pijači, bivališču, spanju in podobno) kot potrebe, ki so nujne za preživetje. Tem potrebam sledijo potrebe po varnosti. Na sredini lestvice so potrebe po ljubezni in pripadanju, sledi potreba po spoštovanju in potreba po samouresničevanju.

Več avtorjev (Flaker et al. 2008) govori o tako imenovani novi potrebi, ki je prej nismo zaznali, in sicer potreba po dolgotrajni oskrbi. Ta se kaže po eni strani kot potreba po novem stebru socialne varnosti, po drugi strani po drugačnem organiziranju odgovorov na potrebe ljudi. Z demografskimi spremembami se je število ljudi, ki zaradi bolezni, dolgotrajne stiske,

hendikepa ali oslabeledosti potrebujejo dolgotrajno pomoč ali podporo drugih povečalo. Naraščanje tovrstne potrebe je povzročil napredek medicine. Več ljudi namreč preživi nesreče ali hude bolezni in poškodbe in potrebuje oskrbo (Flaker et al. 2008: 19).

Če pogledamo današnjo kakovost zadovoljevanja vseh človeških potreb v starosti, lahko rečemo, da so današnji stari ljudje tako osamljeni, kakor niso bili še nikoli v zgodovini (Ramovš 2003: 326).

Osamljenost danes predstavlja enega izmed glavnih problemov starostnikov. Na težave ne naletimo v tolikšni meri pri zadovoljevanju materialnih potreb, kot se te kažejo pri medčloveških odnosih. Kako je do tega prišlo, lahko razložimo s tem, da so v prehodu v industrijsko družbo izginile tradicionalne vrednote in tradicionalna družina, ki je poleg sorodstva in bližnje soseske primarno poskrbela za starajočega se družinskega člana, je propadla.

Poznavanje in upoštevanje vseh človeških potreb je pogoj za kakršno koli smiselno delo z ljudmi in za ljudi. Potrebe so temeljni mehanizem živih bitij, da se ohranjajo in napredujejo. Vsaka potreba je informacija, kaj živo bitje trenutno potrebuje za svoj obstoj in napredek, obenem pa daje motivacijsko energijo za dosego ali uresničenje tega cilja. Živo bitje občuti svoj notranji energetski potencial kot napetost, stisko ali nujo, dokler energija ni porabljena oziroma ni zadovoljena.

Posamezniki oziroma uporabniki morajo izhajati iz lastne ocene potreb po storitvah, da bi uresničili svoje življenjske cilje in izboljšali kakovost svojega življenja.

1.3 SKRB ZA STARE LJUDI V SODOBNI DRUŽBI

1.3.1 Načela varstva starejših

Gerontolog prof. Bojan Accetto je že v šestdesetih letih 20. stoletja izoblikoval in objavil splošna načela sodobne socialne gerontologije:

1. Družba mora na najrazličnejše načine skrbeti za svoje stare prebivalce tako, da bi mogli čim dlje ostati v istem okolju, kjer so živeli in delali v svojih najaktivnejših letih, ko so bili za delo sposobni.

2. Tistim starim ljudem, ki ne marajo več živeti v individualnih gospodinjstvih, je nujno potrebno omogočiti bivanje v domovih za starejše osebe.

3. Starejši ljudje naj se zdravijo v tistih medicinskih ustanovah, kamor sodijo po naravi svoje bolezni. S strokovnega, mentalno-higienskega, kakor tudi s humanega stališča ne bi bilo prav starih bolnikov v bolnišnicah ločevati od bolnikov srednje življenjske dobe (Accetto 1968 po Milošević Arnold 2003: 6).

Tudi Združeni narodi želijo s temeljnimi načeli usmeriti pozornost na stanje starejših ljudi. Temeljna načela zadevajo neodvisnost, možnost participacije, samoizpolnitev in dostojanstvo starejših, objavljena pa so bila v mednarodnem letu starejših 1999 (http://issuu.com/zdus/docs/zdusplus_0409/8).

Načelo neodvisnosti govori o tem, da bi starejši morali imeti dostop do primerne prehrane, vode, stanovanja, obleke in zdravstvenega varstva z zagotavljanjem dohodka, podpore družine in skupnosti ter s samopomočjo. Prav tako naj bi stari ljudje imeli možnost živeti v varnem okolju, ki je prilagojeno osebnim potrebam in spreminjajočim se možnostim starejših ljudi.

Možnost participacije pomeni omogočiti starim ljudem, da ostanejo vključeni v okolje in aktivno prispevajo k oblikovanju in izvedbi dejavnosti, ki neposredno vpliva na kakovost njihovega življenja; svoje znanje in izkušnje bi morali deliti z mlajšimi generacijami.

Starejši ljudje bi morali imeti možnosti za popoln razvoj svojih sposobnosti in zmožnosti, omogočen dostop do izobraževalnih, kulturnih, verskih in rekreacijskih virov v družbi in bi morali živeti dostojanstveno in varno ter ne bi smeli biti izpostavljeni izkoriščanju ter fizičnemu ali duševnemu zlorabljanju.

1.3.2 Centri za socialno delo

Center za socialno delo je javni zavod, ki izvaja naloge po zakonu socialnega varstva, javna pooblastila ter socialnovarstvene storitve z namenom odpravljanja socialnih stisk in težav ljudi.

Centri za socialno delo starejšim pomagajo: pri reševanju osebnih težav in stisk, informirajo in pomagajo pri namestitvi v domsko oskrbo, pomagajo pri urejanju medsebojnih odnosov ob oblikovanju socialne mreže starostnika, pripravljajo starostnika in svojce na odhod v institucionalno obliko varstva, posredujejo pri raznih situacijah (bolnišnice, zdravstveni domovi, dispanzerji, dobrodelne organizacije, društva) in povezujejo s krajevnimi skupnostmi, svojci, sosedi.

(http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/izvajalci_na_podrocju_socialnega_varstva/centri_za_socialno_delo/)

1.3.3 Institucionalno varstvo starejših

Institucionalno varstvo je socialnovarstvena storitev, ki je namenjena odpravljanju socialnih stisk in težav starih ljudi. To obsega vse oblike pomoči v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

Pri nas so domovi za stare ljudi državni in zasebni. Slovenija je do nedavnega imela samo državne domove za stare ljudi, zadnja leta pa vstopajo tudi zasebni.

Skupnost socialnih zavodov Slovenije združuje javne in zasebne domove za starejše ter zavode za posebne skupine odraslih.

Ob koncu leta 2007 je bilo v Sloveniji na voljo 16.600 mest v 78 domovih in posebnih zavodih na 89 lokacijah, od tega je v:

- javnih domovih za starejše 12.318 mest v 47 zavodih na 55 lokacijah,
- zasebnih domovih za starejše 1.974 mest pri 18 izvajalcih s koncesijo na 18 lokacijah,
- posebnih zavodih za odrasle 2.368 mest v 13 zavodih (5 posebnih in 8 kombiniranih zavodov) na 16 lokacijah (<http://www.ssz-slo.si/slo/main.asp?id=2361E17F>).

Naloga institucij je optimalno zadovoljevanje socialnih in zdravstvenih potreb starih ljudi ter njihovo vključevanje v razne oblike domskega življenja.

Pri načrtovanju in izvedbi celovitega institucionalnega varstva starih ljudi je potrebno upoštevati dejstvo, da je poleg zadovoljevanja materialnih potreb starih potrebno omogočiti zadovoljevanje njihovih nematerialnih potreb, ki se nanašajo predvsem na medčloveške odnose. Osamljenost in izoliranost starih ljudi in njihov občutek brezsmiselnega in brezciljnega doživljanja starosti zelo zmanjšajo učinek še tako dobre materialne in zdravstvene oskrbe in povzročajo pri populaciji starih ljudi psihične travme, ki so zelo kompleksne in jih je težko reševati.

Sodobni način življenja potiska stare ljudi na družbeni rob, saj kot neaktivni člani družbe ne prispevajo k njeni večji storilnosti. Mali (2008: 163) pravi, da ima beseda star pogosto sramotilen, poniževalen pomen, kar pušča hude posledice v čustvenem življenju starega človeka.

Stari ljudje, ki živijo v domovih za stare, so dvojno stigmatizirani (prvič, ker so stari, in drugič, ker živijo v instituciji, ki v družbi nima ugleda).

Zaradi že tako stigmatiziranega položaja starih ljudi in institucij za stare ljudi si mora osebje prizadevati za dvig kakovosti življenja v instituciji, kolikor je to možno.

Za uspešno delovanje domov za stare si je potrebno pridobiti podporo javnosti. Domovi za stare pa so v Sloveniji potisnjeni na obrobje zanimanja javnosti. Prevladuje zelo utrjena negativna podoba teh institucij, češ da so to »hiralnice«, kjer ljudje le tiho umirajo. Zato se tudi svojci in prihodnji stanovalci pri prvem direktnem stiku z domom odzovejo v skladu s to stereotipno podobo. Vendar pa dejanske razmere v domovih poznajo le maloštevilni, zato bo splošno javno mnenje težko preoblikovati.

1.3.4 Dnevno varstvo

Dnevni center je oblika varstva, v katero se vključijo starejše osebe, ki zaradi posebnih potreb potrebujejo nadzor, varovanje in pomoč.

Dnevno varstvo je oblika institucionalnega varstva, namenjena posameznikom, ki še ne potrebujejo zahtevne zdravstvene nege in celodnevne stacionarne domske oskrbe. Ta

dejavnost pomembno dopolnjuje in razbremenjuje družinsko oskrbo ter podaljšuje bivanje starih ljudi v lastnih domovih.

Storitve dnevnega varstva so:

- prevoz,
- prehrana,
- socialna in zdravstvena oskrba,
- varovanje,
- socialna integracija in okupacija ter razvedrilo.

Dnevno varstvo se praviloma izvaja v instituciji - v domu za starejše, ki lahko zaradi svoje organiziranosti strokovno in finančno smotno zagotovi vse potrebne storitve.

1.3.5 Oskrbovana stanovanja

Oskrbovano stanovanje je arhitektonsko prilagojeno starejšemu človeku z lastnim gospodinjstvom v večstanovanjski stavbi. Namenjeno je starejšim od 65 let, ki jim zdravstvene razmere dopuščajo samostojno bivanje in ne potrebujejo institucionalnega varstva v domu.

V oskrbovanem stanovanju starejša oseba ohranja svojo samostojnost in zasebnost, če pa želi, lahko koristi pomoč in storitve doma starejših ali centra za pomoč na domu. Stanovanje je opremljeno s klicno napravo za klic v sili 24 ur dnevno.

Oskrbovana stanovanja so lahko najemna ali lastniška. Največji investitor na tem področju je Nepremičninski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ima v lasti 105 oskrbovanih najemnih stanovanj.

Lokacije oskrbovanih najemnih stanovanj po Sloveniji:

Celje, Laško, Ljutomer, Logatec, Maribor, Medvode, Nova Gorica, Postojna, Sevnica, Šentjur pri Celju, Tolmin, Trebnje.

Novi projekti oskrbovanih stanovanj: Ljubljana Trnovo, Trzin, Kranj

(http://www.seniorji.info/Oskrbovano_-_varovano_stanovanje).

Osnovna oskrba v oskrbovanem stanovanju obsega:

- pomoč pri bivanju, kamor sodi osnovno čiščenje vseh ali posameznih prostorov,
- čiščenje stanovanja z odnašanjem smeti in postiljanje,
- organizirano prehrano, kamor sodi prinašanje pripravljenih obrokov ali priprava hrane v stanovanju in pomivanje uporabljene posode,
- pomoč pri pranju, sušenju in likanju perila.

Socialna oskrba v oskrbovanem stanovanju obsega:

- pomoč pri vzdrževanju osebne higiene in izvajanju dnevnih opravil, na primer pomoč pri oblačenju, slačenju itd.,
- varstvo in pomoč pri ohranjanju socialnih stikov, kamor sodi vzpostavljanje socialne mreže z okoljem, s prostovoljci in sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca.

1.3.6 Pomoč na domu

Pomoč na domu, kot storitev po Zakonu o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 54/1992), predstavlja socialnovarstveno storitev iz okvira javne službe, ki jo zagotavlja občina. Gre za organizirane oblike pomoči socialne oskrbe v primeru starosti, invalidnosti ter v drugih primerih, ko takšna pomoč lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Pomoč na domu je zunajinstitucionalna oblika varstva, ki omogoča starejši in invalidni populaciji, da ob organizirani pomoči ostane v svojem socialnem in lokalnem okolju čim dlje avtonomna. Izvajajo jo lahko javni zavodi na področju socialnega varstva, centri za pomoč na domu in drugi nosilci, ki imajo koncesijo ali ustrezno dovoljenje za delo.

1.3.7 Varovanje na daljavo

Storitve pomoči na daljavo so tiste, ki se razvijajo s pomočjo telekomunikacijske tehnologije. Varovanje na daljavo sodi v mrežo organiziranih storitev, ki so namenjene izvajanju v bivalnem okolju starih ljudi.

Storitev obsega celodnevno nadzorovanje preko posebnega telefonskega alarma. Namenjena je preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav upravičencev. Njen osnovni cilj je ohranjanje zadovoljivega duševnega in telesnega počutja ter zagotavljanje varnega in samostojnega bivanja starih, kronično bolnih in invalidov na njihovem domu, še zlasti tistih, ki živijo sami (Zajec 2006: 25).

Nosilci izvajanja varovanja na daljavo so centri za pomoč na daljavo.

V okviru centra se načrtujejo, organizirajo, izvajajo, koordinirajo in nadzirajo socialne in zdravstvene storitve na domu, s tem, da:

- omogoča daljše in samostojnejše bivanje v lastnem okolju,
- prispeva k večji dostopnosti in kakovosti socialnih storitev,
- s telekomunikacijskimi sredstvi omogoča dostop do nekaterih socialnih in drugih servisov, neodvisno od geografske oddaljenosti.

1.4 OHRANJANJE MEDGENERACIJSKIH ODNOSOV

Oblike družine in družinske vezi se zelo hitro spreminjajo. Tradicionalno družino, v kateri so živele tri generacije pod isto streho ali v neposredni bližini, so zamenjale nove oblike: enostarševske družine, na novo oblikovane družine, družine, katerih sorodniki so geografsko oddaljeni, pari brez otrok. Ta nova stvarnost zahteva nov pristop in solidarnost med generacijami znotraj družine.

Skozi zgodovino je bila družina glavni oskrbovalec starih ljudi. V družinskem okviru so za stare ljudi skrbele predvsem ženske. V preteklosti je bila življenjska doba kratka, zato je bila skrb za stare ljudi potrebna krajši čas (Ramovš 2003: 277). Industrializacija in urbanizacija pa sta medgeneracijske odnose in vlogo družine pri skrbi za stare ljudi z leti zelo spremenili.

Pomembno vlogo pri tem je igralo tudi večje zaposlovanje žensk. Iz večgeneracijskih družin so v glavnem ostale le še dvogeneracijske družine z malo otroki.

Čačinovič Vogrinčič (2008: 76-79) pravi, da je pomembna družinska naloga vključiti tudi starega človeka v družino, saj na ta način ostane udeležen in je del družine. Sodelovanje z družino varuje starega človeka, mu daje občutek vrednosti in pripadnosti.

Stare ljudi je treba spodbujati, da bogastvo svojih izkušenj in modrosti posredujejo mlajšim generacijam.

Zaveznitvo med staršema in ohranitev generacijskih razlik sta pomembna v vseh obdobjih življenja družine (Čačinovič Vogrinčič 2000: 288).

Medgeneracijski odnosi v družini temeljijo predvsem na vzorcih obnašanja, ki so se v družini izoblikovali skozi čas. Hojnik Zupančeva (1999: 141-142) poudarja, da je vzorec družinske povezanosti odvisen od življenjskega sloga. Tisti, ki so razvili vzorec družinske povezanosti in medsebojne pomoči, ga ohranijo tudi v starosti. Ko potrebujejo kakršno koli pomoč, se najprej obrnejo na družino ali bližnje sosede. Tisti posamezniki, ki so življenje preživeli bolj neodvisno in samostojno, pa želijo ohraniti ta način življenja tudi v starosti.

Medgeneracijsko sožitje je nujnost za kakovostno staranje kot sožitje različnih generacij (pristno človeško druženje, ki preprečuje osamljenost v starosti). Kakovost življenja starejših in starih ljudi ni odvisna le od primerne delovanja pokojninskega in zdravstvenega sistema, ampak tudi od ustreznih možnosti za dolgotrajno oskrbo in spodbud k vključevanju v aktivno staranje in izobraževanje, predvsem pa od odnosa družbe do starejših ljudi in starosti, zato je potrebno poudarjati, kako pomembno je sožitje različnih generacij v skupnosti in tako, da je za vse koristno (http://www.stat.si/doc/pub/Staranje_prebivalstva_slo.pdf).

Pomemben dokument na področju socialnega varstva starih ljudi je Strategija varstva starejših ljudi do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva. Osnovni namen strategije je uskladiti in povezati delo pristojnih vladnih resorjev z gospodarstvom in civilnim tretjim sektorjem, tako da se poveča solidarnost in kakovost staranja in oskrba naglo rastočega deleža tretje generacije.

Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva je usmeritev Republike Slovenije, da bi zagotovili pogoje:

1. za ohranitev solidarnosti in kakovostnega medčloveškega sožitja med tretjo, srednjo in mlado generacijo ter
2. za kakovostno staranje in oskrbo naglo rastočega deleža tretje generacije.

V današnjih razmerah imajo mlada, srednja in tretja generacija med seboj tako malo živih stikov, da pogosto druga druge niti ne poznajo, zato vladajo med njimi številni predsodki in stereotipna gledanja. V preteklosti so bili stari ljudje za mlajši dve generaciji glavni vir informacij, znanja in veščin za vsakdanje delo in druge bistvene vidike preživetja, danes tretja generacija s težavo sledi naglemu tehničnemu razvoju. Bistvena sestavina doživljanja smisla starosti pa je prav prenašanje spoznanj in izkušenj mlajšima generacijama. Generacije v zadnjem stoletju so dosegle izjemen razvoj znanja na materialno tehničnem in naravoslovnem področju, medtem ko so znanje in možnosti za kakovost osebnostnega razvoja in medčloveškega sožitja zelo zaostali – prav to dvoje pa je odločilnega pomena za kakovostno staranje in solidarno sožitje med generacijami.

Starost je postala družbeni tabu, obdan s številnimi predsodki in negativnimi stereotipi.. V takih razmerah imajo stari ljudje slabe pogoje za sprejemanje svoje starosti in njenih možnosti, še posebej onemoglosti in smrti. Posledica tega je množična osamljenost starih ljudi. Stari in nemočni ljudje so v današnji družbi marginalizirani, prav tako pa sami pogosto ne sprejemajo svoje starosti in ne vidijo specifičnih možnosti, ki jih nudi tretje življenjsko obdobje vse do konca življenja.

Naglo večanje deleža starega prebivalstva v prihodnjih letih bo povzročalo čedalje večjo negotovost in zmedo vseh generacij.

Nenadomestljivo sredstvo za sodobno krepitev medgeneracijske povezanosti in solidarnosti pa je medgeneracijsko prostovoljstvo, ki temelji na naslednjih dejstvih:

- človek mora biti zaradi lastne osebnostne in socialne rasti vse življenje povezan z vsemi tremi generacijami;
- v sodobni družbi je svobodna osebna odločitev temeljno načelo za osebno povezovanje med odraslimi ljudmi;
- ura do dve prostovoljskega dela tedensko – to je približno 1 odstotek časa – je primeren odmerek redne osebne vadbe za razvijanje in ohranjanje osebne solidarnosti kot temeljne človeške sposobnosti za urejeno družbeno sožitje v današnjih življenjskih razmerah individualistično in materialno usmerjene zahodne kulture, kjer je

solidarnost zelo ogrožena.

(http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija_v_rstva_starejsih_splet_041006.pdf)

1.5. SOCIALNE MREŽE V STAROSTI

Medčloveška razmerja in odnosi so za človeka v resnici kot mreža, v katero je ujet vse življenje, če hoče ali ne. Medčloveška razmerja in odnosi so socialna razmerja, ki človeku:

- pomagajo, da uspeva, zadovoljuje svoje potrebe, ustvarja in napreduje,
- postavljajo v življenju pravila igre za družabno sožitje,
- presejejo njegovo vedenje in ravnanje v družbeno sprejemljive in nesprejemljive vloge,
- nudijo varstvo pred pomanjkanjem in nevarnostmi, čeprav mu s svojimi omejitvami povzročajo tudi nevšečnosti,
- v trenutku njegove težave pomagajo, da ne propade.

Človek je po svojem bistvu družabno bitje. Medčloveške povezave so zanj nekaj temeljnega, kar nujno potrebuje za preživetje, podobno, kakor sta na telesnem področju nujna hrana in zrak. Od spočetja do smrti je človeku nujno potrebna vpletenost v bolj površinska razmerja z mnogimi ljudmi, prav tako pa globoka povezanost z nekaj ljudmi v osebnih medčloveških odnosih (Ramovš 2003: 189).

Medsebojni vplivi staranja in socialne mreže so za starega človeka pomembni. Način, kako si človek izbira prijatelje in druge osebe, s katerimi se druži in na kakšen način to počne, se odraža v njihovem povratnem vplivu na posameznega človeka. Če želimo razumeti socialne vidike staranja, moramo poznati in razumeti tudi obseg socialnih vezi, njihovih potencialov, kakovosti in učinkov. Na učinek sodelovanja in medsebojnega vplivanja v socialni mreži delujejo različne okoliščine (Dragoš 2000: 304).

Socialna mreža pomeni povezavo posameznika z drugimi ljudmi v njegovem okolju. Ločimo:

- neformalne socialne mreže, ki vključujejo stike z družino, sorodstvo, sosede, na katere se lahko človek v primeru potrebe opre,
- formalne socialne mreže, kamor sodijo vsi formalizirani stiki posameznika z njegovim okoljem (Mali 2008: 75).

Socialno omrežje je ena od vrst omrežij (Bernard in drugi; Campbell in Lee; po Zajec in Kogovšek 2006: 54), kjer si posameznik izmenjuje usluge z osebami; pogosto gre za prijatelje in sorodnike. Odnosi niso nujno intimni, so pa praviloma recipročni.

Dragoš (2000: 293, 304) je zapisal, da empirične raziskave kažejo, da so socialne mreže večinoma varovalni dejavnik in da pomembno vplivajo na staranje. Njeni učinki so tesno povezani z zdravstvenim stanjem starih ljudi, nižjo smrtnostjo, kardiovaskularnimi obolenji, umrljivostjo zaradi raka ter nivojem funkcionalnih zmožnostih.

Vendar učinki socialnih mrež niso za vse v enaki meri varovalni dejavnik, saj je učinek možnih interakcij odvisen od fizične kondicije starega človeka in njegovega spola, zlasti pa od materialnega stanja starega človeka (Mali 2008: 75).

Zato je verjetno, da materialno slabše preskrbljeni stari ljudje bolj potrebujejo storitve socialnih mrež, kot pa to velja za premožnejše.

Socialni stiki ljudi se s starostjo ožijo zaradi upokojitve, smrti prijateljev in znancev. K osamitvi pripomorejo še komunikacijske težave, ker starostnikom pešata vid in sluh. Starejši človek je tudi manj mobilni, ker ima lahko težave s prevozom z javnimi prevoznimi sredstvi, za plačilo prevoza pa premalo finančnih sredstev. Posledica tega je tudi manjša možnost, da bi dosegel stvari, ki popestrijo življenje.

Na prvem mestu socialne mreže je vsekakor družina in po besedah Ramovša (2003: 268) je družino vedno bolj potrebno poudarjati in se vračati nazaj k njej, saj je le-ta najbolj konkretna »družba«. Družina pomeni v življenju starega človeka pomembno postavko kot bivanjsko primarna varnost (Hojnik Zupanc 1999: 87).

»Tisti posamezniki, ki imajo dobre družinske odnose, imajo po navadi boljše urejeno pomoč na domu ali v instituciji, kot pa tisti, ki družine nimajo ali pa so odnosi slabi.« (Hojnik Zupanc 1999: 106)

Omrežja socialne opore so vir, na katerega se posameznik lahko opre. Na osnovi teoretičnih opredelitev in empiričnih študij se je oblikoval relativen konsenz, po katerem vrste socialne opore lahko uvrstimo v štiri večje skupine:

- instrumentalna (tudi materialna) opora se nanaša na pomoč v materialnem smislu (posojanje denarja, orodja, pomoč pri hišnih opravilih ipd.);
- informacijska opora se nanaša na informacije, ki jih anketiranec ponavadi potrebuje ob kakšni večji življenjski spremembi (npr. ob selitvi, iskanju nove službe);
- emocionalna opora je pomoč ob večjih ali manjših življenjskih krizah (smrti bližnjega, ločitvi, težavah v družini);
- druženje, ki predstavlja socialno oporo v obliki neformalnega občasnega druženja (izleti, obiskovanje ipd.) (Zajec in Kogovšek 2006: 16).

Za mreže uporabnikov je značilno, da so po navadi majhne in omejene na družinske člane in redke prijatelje, ostali stiki pa so razmeroma nepomembni in ne pomenijo globokih prijateljstev. Mreže uporabnikov so majhne tudi kot posledica umika, saj zaradi stigme in institucionalizacije se človek umakne oziroma pretrga stike. Stiki se večinoma ohranijo tam, kjer je uporabnik lahko še vedno človek, kjer ga sprejmejo takega, kot je, in njegova vloga ni omejena zgolj na vlogo osebe z določeno nalepko.

Uporabnike lahko glede na njihove potrebe in želje in dejavnost po stikih in družabnosti, uvrstimo v tri skupine. V prvi skupini so tisti, ki vneto iščejo vedno nove stike med uporabniki in zunaj uporabniške mreže in te stike tudi imajo. V drugi skupini so tisti, ki jim je ljubše, če imajo manj stikov, so zadovoljni, da jih nimajo. S tem kršijo družbene norme po družabnosti, v najboljšem primeru jih imajo drugi za ekscentrike, samotarje, lahko pa to pripišejo njihovi stigmati. V tretji skupini so tisti, ki vneto iščejo, vendar ne znajo navezati stikov.

Pomemben del omrežja so tudi ljudje, ki so plačani, da pomagajo. Pogosto so t.i. plačani prijatelji večinski del uporabnikove socialne mreže in so edini stik uporabnika z zunanjim svetom. Stari ljudje večinoma prijateljske odnose vzpostavljajo s sostanovalci in z osebjem (Flaker et al 2008: 262-274).

1.6. SOCIALNO DELO S STARIMI LJUDMI

Socialno delo s starimi ljudmi je specifično področje socialnega dela. Pogosto avtorji socialno delo povezujejo z gerontologijo.

Področje socialnega dela s starimi ljudmi postaja vedno bolj raznovrstno. Prav tako socialni delavci čedalje bolj razumejo raznovrstnost in heterogenost vsakdanjega življenja starih ljudi in njihove specifične probleme, ki nastajajo zaradi posebnosti starejšega obdobja življenja in tudi zaradi družbene konstrukcije staranja. Prizadevajo si poiskati in mobilizirati moči in vire starih ljudi in niso zgolj usmerjeni na njihovo šibkost (Mali 2008: 63).

Mali (2008: 64) navaja tudi potrebna znanja in spretnosti, ki naj bi jih imel socialni delavec za delo s starimi ljudmi: znanja o procesu staranja, socialni politiki do starih ljudi, o različnih praktičnih pristopih in metodah, spretnosti, kot so sposobnost komuniciranja, sposobnost presojanja, sposobnost sodelovanja v multidisciplinarnih timih, povezovanja različnih generacij.

Ameriško združenje socialnih delavcev je v posebni brošuri predstavilo najpomembnejše koncepte sodobnega socialnega dela in bistvene specifičnosti, ki jih zahteva delo s starimi ljudmi. Navajajo naslednje uveljavljene vrednote, etične norme in koncepte socialnega dela:

- razumevanje razvojnih faz staranja,
- upoštevanje življenjskih izkušenj in vlog,
- razumevanje perspektive starega človeka,
- ugotavljanje funkcionalnih sposobnosti,
- prepoznavanje potreb na področju duševnega zdravja in znakov depresije,
- poznavanje dinamike družinskega sistema,
- sposobnost govora v jeziku starega človeka,
- trdno prepričanje v neodvisnost starih ljudi,
- problemi smrti in umiranja,
- spoštovanje vloge religije in duhovnosti,
- perspektiva moči (AASW 1994: 12-14, po Milošević Arnold 2000: 255).

Socialni delavec pomaga staremu človeku in njegovi družini pridobiti pomoč različnih služb, ki obstajajo v danem okolju in pri tem vpliva na izboljšanje interakcij med starimi ljudmi in drugimi ljudmi v družini in širšem socialnem okolju.

Socialno delo s starimi ljudmi je danes pomembna specialnost naše stroke. Njena specifičnost temelji na nekaterih spoznanjih, kot sta:

- gledanje na starost kot na funkcijo bioloških, psiholoških in socialnih procesov, ki vključujejo tudi določene izgube, življenjske prehode in specifične vire,
- starost je enkratna faza v življenju človeka, za katero so značilne posebne funkcije, viri in krize.

Družba se mora zanimati za pojave, ki spremljajo položaj in obravnavo starih ljudi. Mali (2008: 70-76) navaja zasnove, ki jih strokovnjaki uporabljajo za socialno delo z ljudmi: partnerstvo, perspektiva moči, zagovorništvo, antidiskriminacijska usmeritev, skupine za samopomoč, socialne mreže in skupnostna skrb. Navedene koncepte in spremenljive profesionalne vloge zahtevajo tudi novo etiko socialnih delavcev – vedno stati na strani uporabnika in skupaj z njim iskati rešitve.

Navedene koncepte v socialnem delu bom podrobneje opisala, in sicer partnerski odnos v socialnem delu pomeni, da uporabnik in socialni delavec enakopravno sodelujeta pri definiranju in reševanju problema, da strokovnjak verjame v sposobnost uporabnika za uspešno rešitev težave. Skupaj gradita medsebojno zaupanje, socialni delavec dosledno upošteva pravice uporabnika in mu pomaga pri njegovem uveljavljanju. V takem odnosu uporabnik pridobiva moč, ima možnost izbire in vse večji nadzor nad lastnim življenjem.

Perspektiva moči nas usmeri k iskanju virov in moči uporabnika. Na področju socialnega dela s starimi ljudmi je perspektiva moči eden od temeljnih konceptov, ponuja pa preprosto formulo – mobiliziranje uporabnikove moči, kar pomeni, da pri uporabniku iščemo vire, znanje, sposobnosti in da bi z njimi dosegli svoje cilje in vizije in tako imeli bolj kakovostno življenje, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kakovosti.

Zagovorništvo vključuje osebe ali skupine, ki se zavzemajo za uresničevanje svojih potreb in želja. Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznika, saj pridobi na

samozaupanju, dobi več izbire v svojem življenju, izboljša kvaliteto življenja in zmanjša občutek izključenosti. Temeljne naloge zagovorništva:

- krepitev uporabnikov: informiranje, učenje spretnosti, spremljanje v institucije, pomoč pri uresničevanju pravic iz socialnega varstva, izdelava individualnega načrta za samostojno življenje;

- zavzemanje za uporabniške cilje: ustanovitev stanovanjske skupine, odstranitev arhitektonskih ovir v lokalni skupnosti ipd.;

- spremembe v širšem okolju: odpravljanje diskriminatorskih praks, vpeljava neposrednega financiranja socialnih storitev ipd.

Delo socialne delavke mora biti antidiskriminatorno usmerjeno, kar pomeni, da pri svojem delu uporabnikov ne sme izključevati, omejevati ali zapostavljati na podlagi rase, barve kože, spola, narodnostnega porekla, življenjskega stila, morebitne socialne označenosti, na ta način lahko socialni delavec omogoča uresničevanje temeljnih načel in metod socialnega dela.

Skupina za samopomoč je skupina, v kateri se zberejo ljudje zaradi skupne potrebe ali stiske, najbolj razširjene so prav skupine starih ljudi za samopomoč, kjer stari ljudje rešujejo osebno osamljenost. Skupine starih ljudi za samopomoč prispevajo k zmanjševanju izolacije starih ljudi in medgeneracijske nepovezanosti.

Socialne mreže so bistvenega pomena za starega človeka, saj na ta način ohranja stike. Najpomembnejša socialna mreža starim ljudem so družinski člani, nato osebje doma, da se po potrebi zateče k njim po pomoč.

Skupnostna skrb ima za cilj povečanje kvalitete življenja v skupnosti, vzpostavljanje raznih vrst fleksibilnih mrež pomoči, pri tem se načrtovalci skupnostne skrbi opirajo na potrebe uporabnikov. S pomočjo tega programa stari ljudje lažje ohranjajo identiteto in samostojnost v svojem bivalnem okolju.

Naloga civilne družbe in pravne države je torej predvsem v tem, da poskrbi za take pogoje in razmere, kjer se bo oboje tudi res dogajalo, da bodo, dokler je mogoče, stari ljudje res lahko ohranjali svojo samostojnost v svojem domačem okolju ter da bodo še vedno sami del družbe,

ne samo v smislu skrbi in pomoči, ampak tudi svoje angažiranosti lastnih moči. (Ramovš 2003: 268)

V Sloveniji imamo danes sorazmerno dobro razvito prakso socialnega dela s starimi ljudmi kot posamezniki. Pri tem gre predvsem za oblike organizirane pomoči na domu, ki jo bodisi organizirajo ali usklajujejo centri za socialno delo. Nimamo pa še razvite prakse oblik osebne pomoči in svetovalnega dela s starimi ljudmi (individualno in skupinsko), ki je prav gotovo tudi potrebna in jo bodo morale razviti bodisi javne službe, nevladne organizacije ali pa zasebni sektor.

2. PROBLEM

V vseh družbah število starih ljudi narašča, število rojstev upada, hkrati pa se podaljšuje življenjska doba starih ljudi. Kot v vsakem življenjskem obdobju, se tudi v starosti pojavijo različne človeške potrebe in od stopnje zadovoljitve teh potreb je odvisna kakovost življenja v tretjem življenjskem obdobju. Starost sama po sebi prinaša veliko nepredvidljivih stvari, zato me je zanimala sama priprava na kakovostno starost in kaj lahko naredimo za boljši jutri starih ljudi.

Na fakulteti sem si ogledovala razpisane diplomske naloge. Predvsem me je zanimala ena od njih, in sicer pregled diplomskih nalog, kjer bi študenti pregledali koncepte in metodologijo raziskovanja v obstoječih diplomskih nalogah fakultete za socialno delo na temo staranja. Odločila sem se, da bom pregledala obstoječe diplomske naloge na temo kakovosti staranja in izdelala primerjalno analizo po obdobjih (od leta 2000 do leta 2007, obdobje devetdesetih, obdobje osemdesetih let prejšnjega stoletja in starejše). V primerjalni analizi bom ugotavljala, kaj študentje definirajo v diplomskih nalogah kot kakovost življenja in kakšno metodologijo raziskovanja pri tem uporabljajo. Res je, da so te naloge podobne v teoretičnih izhodiščih, metodologiji in tudi rezultatih, vendar so nastajale v različnih obdobjih. Najstarejše naloge so nastale pred več kot tridesetimi leti in zanimale me bodo predvsem značilnosti definicij kakovosti življenja v teh različnih obdobjih.

Z analizo diplomskih nalog želim odgovoriti na naslednja vprašanja:

1. Kaj definirajo študenti kot kakovost staranja v naslednjih obdobjih izdelave diplomskih nalog:

- diplomska naloga iz leta 1968,
- diplomski nalogi iz let 1981 in 1987,
- diplomske naloge iz obdobja devetdesetih let prejšnjega stoletja,
- diplomske naloge v obdobju od 2000 do 2007.

2. Ali se je in kako se je spreminjal odnos starih ljudi do domov za stare?

3. Pojav osamljenosti: definicija osamljenosti oziroma zakaj se stari ljudje počutijo osamljene in na kakšen način omilijo oziroma preprečijo osamljenost?

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna (raziskava, pri kateri sestavljajo osnovno izkustveno gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, besedni opisi ali pripovedi in v kateri je to gradivo tudi obdelano in analizirano na besedni način) in komparativna (saj gre za primerjalno analizo diplomskih nalog in s tem tudi študentsko definiranje pojma kakovosti življenja).

3.2. Zbiranje in viri podatkov

S pomočjo virtualne knjižnice Slovenije COBISS sem dobila vse diplome na temo kakovosti življenja starih ljudi. Da bi si lahko naloge neposredno ogledala v knjižnici, sem morala iz računalniškega kataloga prepisati zaporedno številko, po kateri je diploma uvrščena na polico, nato sem vsako posebej analizirala (osredotočila sem se na metodologijo in rezultate nalog). Izpiski, ki sem jih zapisovala, si sledijo po kronološkem vrstnem redu, od leta 1968 naprej. Tako sem tudi dobila lažji vpogled v možno spreminjanje kakovosti življenja starejših in njeno definiranje. S tem, ko sem proučevala diplomske naloge, sem se posluževala analize sekundarnih pisnih virov.

3.3 Populacija in vzorec (subjekti)

V raziskavi sem proučevala diplomske naloge na temo staranja, natančneje kakovost življenja starih ljudi oziroma kaj študentje v diplomskih nalogah definirajo kot kakovost življenja starih ljudi.

Naloge sem med seboj primerjala tako, da sem jih razdelila v naslednje sklope:

- letnik 2000 - 2007 (27 diplomskih nalog),
- letnik 1990 - 1999 (18 diplomskih nalog),
- diplomski nalogi iz let 1981 in 1987,
- diplomatska naloga iz leta 1968.

3.4 Obdelava in analiza podatkov

Zbrane podatke sem obdelala po metodi kvalitativne analize podatkov. Iz diplomskih nalog sem izpisala tiste stavke in dele besedila, ki se nanašajo oziroma ponazarjajo definicijo kakovosti življenja starih ljudi. Relevantne dele besedila sem nato kodirala.

3.5 Primer zapisa pogovorov in podčrtane izjave in besede o tem, kaj študentje definirajo v diplomskih nalogah kot kakovost življenja

Diplomska dela od leta 2000 do leta 2007 (skupaj 27 nalog v tem obdobju)

Znotraj obdobja sem dodatno še razdelila bivanje v domu in bivanje v domačem okolju (tukaj tudi štejem oskrbovana stanovanja).

a) Stari ljudje v domu starejših

- stanovalci si popestrijo dan z različnimi aktivnostmi (pomembno vlogo pri tem imajo individualni načrti; v njih se zabeležijo želje stanovalcev na različnih področjih, kakor tudi želje glede njihovih aktivnostih)
- najbolj zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo
- nizka kakovost življenja je prisotna zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih

b) Stari ljudje v domačem okolju

- veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, ki jih pridejo obiskat ter da se razumejo s svojimi bližnjimi
- srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni
- pomemben povezovalac starih ljudi so tudi različna društva, ki prirejajo izlete, srečanja ali predavanja

Celoten potek kvalitativne analize po obdobjih je v prilogi. Navedla sem le primer diplomskih nalog od leta 2000 do leta 2007.

3.6 Primer izpisa podčrtanih delov izjav in besed

Obdobje 2000 - 2007

- stari ljudje v domu starejših

1. si popestrijo dan z različnimi aktivnostmi
2. individualni načrti
3. zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo

- stari ljudje v domačem okolju

25. veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, da se razumejo s svojimi bližnjimi
26. srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni
27. pomemben povezovalec so razna društva

Obdobje devetdesetih

- stari ljudje v domu starejših

72. večinoma ne počnejo ničesar
73. redki se ukvarjajo z ročnimi deli, berejo
74. prepričani so, da se je s starostjo treba sprijazniti

- stari ljudje v domačem okolju

98. manjka jim stika z ljudmi, z zunanjim svetom
99. počutijo se osamljene, hrepenijo po ljudeh
100. večina jih odklanja dom
101. socialni stiki v mestu so manj pristni, kakor na vasi
127. za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja
128. v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja
129. pomanjkanje stikov z drugimi
130. osamljenost in izoliranost sta glavna vzroka, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč

Obdobje osemdesetih (dve diplomski nalogi)

- stari ljudje v domu starejših

131. izobrazba zelo nizka

- 132. večina žensk je gospodinj
- 133. počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom
- 134. delovna terapija še ni zaživela

- stari ljudje v domačem okolju

- 140. življenjski standard starostnikov nizek
- 141. nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito
- 142. večina starih ljudi živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov
- 143. več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjskih del in osamljenosti

Diplomska naloga iz leta 1968

- 154. ženske običajno ostanejo same in skrbijo zase, dokler jim to zdravstveno stanje dopušča
- 155. moški se ponovno poročijo
- 156. ženske se niso zaposlovale
- 157. večina starejših živi v urejenem socialnem okolju

3.7 Primer kodiranja in ureditev izjav

KODE:

AKTIVNOSTI (individualno, skupinsko, prosti čas, možnost gibanja)

ZADOVOLJSTVO (ocena stanja: materialnega in zdravstvenega oziroma počutja vprašanih oseb, njihove želje in potrebe. Kaj je tisto, kar jih moti? Kaj je tisto, kar jim veliko pomeni? S čim so zadovoljni, s čim niso?)

SOCIALNI STIKI (formalna in neformalna socialna mreža)

IZOBRAZBA (je pomemben dejavnik pri dvigu kakovosti življenja)

DOŽIVLJANJE STAROSTI IN OKOLJA, V KATEREM ŽIVIJO

DRUŽBENA SKRB, POMOČ (formalni, neformalni sektor)

V nadaljevanju navedem le primer kodiranja pojma aktivnosti, celotno kodiranje in ureditev izjav je v prilogi:

AKTIVNOSTI

_____diplomske naloge 2000 - 2007_____

1. si popestrijo dan z različnimi aktivnostmi
2. individualni načrt
4. nizka kakovost življenja, zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih
5. pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare
7. se omeji vključevanje v različne aktivnosti

_____diplomske naloge devetdesetih_____

72. večinoma ne počnejo ničesar
73. redki se ukvarjajo z ročnimi deli, berejo
76. kar manjka v domu, je individualno delo s posamezniki
81. v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži
84. dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi

_____diplomske naloge osemdesetih_____

132. večina žensk je gospodinj
134. delovna terapija še ni zaživela
135. pomagajo osebjem doma pri vsakdanjih opravilih

_____diplomska naloga iz leta 1968_____

156. ženske se niso zaposlovale
161. osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

3.8 Primer kodiranja znotraj posameznih faz

Tabela št. 3.8.1.: Primer kodiranja izjav

Individualno, skupinsko, prosti čas, možnost gibanja	AKTIVNOSTI
si popestrijo dan z različnimi aktivnostmi	prostočasne dejavnosti
individualni načrt	aktivnosti na individualni ravni
nizka kakovost življenja zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih	omejena aktivnost pri gibalno oviranih
pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare	večja aktivnost v domu za stare

3.9 Primer urejanja izjav v kategorije po kodah

AKTIVNOSTI:

prostočasne dejavnosti:

- si popestrijo dan z različnimi aktivnostmi
- izrabiti prosti čas znajo tudi v domu
- obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke
- reševanje križank, branje knjig, uporaba računalnika, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom
- večinoma ne počnejo ničesar

aktivnosti na individualni ravni:

- individualni načrt
- kar manjka v domu, je individualno delo s posamezniki

omejena aktivnost pri gibalno oviranih:

- nizka kakovost življenja, zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih

večja aktivnost v domu za stare:

- pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare

omejena aktivnost:

- se omeji vključevanje v razne aktivnosti

pomembnost počitka:

- počitek kot sestavni del njihovega dneva

samostojnost v njihovem domačem okolju:

- tisti, ki živijo doma, so pri gospodinjskih opravilih bolj samostojni

delitev dela:

- večina žensk je gospodinj
- ženske se niso zaposlovale

potreba po delovni terapiji:

- delovna terapija še ni zaživela

omejene aktivnosti zaradi občutka osamljenosti:

- osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

3.10 Definiranje pojmov

aktivnosti:

Gre za prostočasne dejavnosti starejših ljudi, kaj počnejo v prostem času, s katerimi aktivnostmi si zapolnijo dneve, njihove želje in potrebe po aktivnostih na individualizirani ravni, potrebe po počitku. Omenjata se tudi delitev dela in omejenost gibanja pri starih ljudeh.

zadovoljstvo:

Gre za počutje in zadovoljstvo s ponudbo doma, zadovoljstvo z osebjem. Starejšim ljudem veliko pomenijo socialna mreža, zdravstveno stanje, materialno stanje.

socialni stiki:

Družina je najpomembnejša socialna mreža starim ljudem, starejši imajo manj stikov in pojavlja se občutek osamljenosti. Društva in skupine za samopomoč ta občutek osamljenosti omilijo.

izobrazba:

Gre za to, koliko so starejši ljudje izobraženi in kaj jim pomeni izobrazba. Izobrazbena raven se je dvignila v primerjavi s preteklostjo.

doživljanje starosti in okolja, v katerem živijo:

Starejši ljudje dom za stare doživljajo različno. Nekateri se popolnoma prilagodijo na domsko življenje, so pa tudi takšni, ki dom za stare še vedno zavračajo.

Stari ljudje bi radi ostali čim dlje v domačem okolju, lastništvo stanovanja je za njih izrednega pomena - pomeni jim minimalno socialno varnost.

Alternativna stanovanja so tudi ena izmed možnosti za bivanje; starejši ljudje tudi tovrstna stanovanja različno doživljajo. Kako bodo doživljali okolje, v katerem živijo, pa je odvisno od samega značaja starega človeka.

družbena skrb, pomoč:

Starim ljudem je ponujena formalna in neformalna pomoč (sosodje, strokovnjaki, država s svojimi storitvami). Ženska populacija prevladuje nad moško in tudi starost pri ženskah je višja.

4. REZULTATI

Aktivnosti so pomemben del v starosti, saj precej pripomorejo k dvigu kakovosti življenja.

V diplomski nalogi iz leta 1968 je opaziti, da je aktivnosti primanjkovalo, starejši populaciji je manjkalo družbe in razvedrila.

V diplomskih nalogah iz let 1981 in 1987 delovna terapija v institucijah še ni zaživela.

Starejši v domovih so pomagali osebju pri vsakdanjih opravilih, tisti v domačem okolju so opravljali razna hišna in gospodinjska dela. Študenti tudi navajajo, da so starejši hodili v cerkev, niso pa bili zainteresirani in tudi ne motivirani za udeleževanje na prireditvah, in sicer zaradi pomanjkanja denarja in časa.

Obdobje devetdesetih pa že kaže na večjo ozaveščenost starih ljudi. Zavedajo se, da v domu manjka individualizirano delo s posamezniki. Skupine za samopomoč nimajo velikega odziva s strani starejših ljudi, ki so slabo informirani o tovrstnih skupinah. Prebujajo se tudi dejavnosti, ki so organizirane le v okviru institucije (prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor). Pri ženskah je večje zanimanje za ponujene dejavnosti; ženska populacija prevladuje nad moško, ženske so tudi bolj odprte in spretnejše v vzpostavljanju stikov.

V obdobju od leta 2000 do leta 2007 ima individualni načrt že pomembno vlogo, ker se v njem zabeležijo želje stanovalcev glede njihove aktivnosti. Kaže se izredno zadovoljstvo s pogovornimi skupinami, delovno terapijo in fizioterapijo; dejavnosti in storitve, ki se ponujajo v domu starejših. Manjša oziroma omejena aktivnost je prisotna pri delno gibljivih in negibljivih stanovalcih.

Študentje tudi ugotavljajo, da je večja aktivnost v domu za stare, kjer imajo bolj ali manj organiziran potek delovnih oziroma prostočasnih aktivnosti. Pri organizaciji teh aktivnosti se zaposleni opirajo na individualni načrt, ki se vodi za vsakega stanovalca doma za stare ljudi (rekreacija, igre, prireditve v domu, delovna terapija, fizioterapija).

Stari ljudje v domačem okolju si tudi poskušajo zapolniti dan z aktivnostmi na bolj fleksibilen način: obdelujejo vrt, pospravljajo, skrbijo za vnuke, berejo časopis, poslušajo različno

glasbo. Del starejših ljudi je izjavilo, da večinoma ne počnejo ničesar, saj so v slabem zdravstvenem stanju.

Zadovoljstvo starih ljudi

Pišem o željah in potrebah starih ljudi, kaj je tisto kar jih moti, kakšen odnos ima osebje v domu za stare ljudi do starostnikov in kako pojmujejo starost.

Avtorica diplome iz leta 1968 je s kvantitativno analizo ugotavljala, v kakšnem socialnem okolju živijo starejši ljudje v občini Kranj. Ni bilo podanih podatkov o tem, s čim je starejša populacija zadovoljna oziroma nezadovoljna. Že takrat so se stari ljudje počutili osamljene in so pogrešali družbo in razvedrilo.

Diplomi iz osemdesetih pa govorita tudi o tem, da se je zadovoljstvo s ponudbo doma izboljšalo, velik pomen za stare ljudi imata tudi prehrana (vse več je pripomb čez hrano; preveč je različnih okusov, saj ne upoštevajo želja stanovalcev) in dobro zdravstveno stanje (takratna anketa je pokazala na slabo zdravstveno stanje).

V devetdesetih starost pojmujejo kot nekaj, na kar se moramo navaditi in se s starostjo sprijazniti. Starejšim manjka motivacije, zato so izrazili nezadovoljstvo (»se ne počutijo zdrave, srečne in zadovoljne, kljub pozitivnemu potencialu v sebi«). Zavedajo se tudi, da kakovost življenja ni odvisna od materialnega stanja. Za kakovostno staranje je potrebno veliko več; vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično dobro počutje.

V obdobju od leta 2000 do leta 2007 starejši ljudje izražajo večje nezadovoljstvo (pritoževanje nad prejemki, o svojih možnostih so slabo informirani, vsiljen zavodski ritem v institucijah), so vedno bolj ozaveščeni in se zavedajo svojih možnosti in pravic, lahko je tudi vpliv dviga izobrazbene ravni starejših. Zadovoljni so s ponudbo doma, se aktivno vključujejo v razne dejavnosti, društva in si tako zapolnijo prosti čas. Veliko jim pomeni tudi dejstvo, da jih osebje dobro sprejema. Prav tako jim veliko pomenijo prijatelji ter strokovni delavci.

Imajo dobre izkušnje s starostjo, želijo si le več pozornosti s strani družbe, da bi bili čim več vključeni v aktualna dogajanja, da bi bili čim dlje samostojni, saj je največji strah starejših oseb odvisnost od drugih ljudi.

Želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju in izražajo potrebo po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči, to je predvsem pomoč družinskih članov (zakonski

partner, odrasel otrok) in prijateljev, ki nudijo emocionalno, informacijsko in instrumentalno podporo.

Za kakovostno staranje je izrednega pomena socialna nematerialna potreba; dobri odnosi s svojimi bližnjimi, druženje s prijatelji, obiski in podpora strokovnjakov.

Socialni stiki

Starejši ljudje imajo kar pogoste stike s svojo družino in jim to veliko pomeni. Večina starih je živela v veččlanski družini; takrat ni bilo težav z ohranjanjem stikov.

Danes ni več tradicionalnih oblik družin, vse več je skupin za samopomoč in vse bolj se vključujejo vanje, ker se zavedajo, da pripadnost določeni skupini zmanjšuje občutek osamljenosti in izoliranosti.

Člani Univerze za tretje življenjsko obdobje starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno, starost doživljajo kot pomemben del življenja in se s starostjo tudi lažje sprijaznijo, saj jih Univerza za tretje življenjsko obdobje pripravlja na kakovostno staranje.

Izobrazba

Izobrazba za stare ljudi predstavlja pomembno vlogo v njihovem življenju, saj se zavedajo, da izobrazba vpliva na kakovost življenja. Izobrazba je bila pred štiridesetimi leti zelo nizka, starejši so bili slabše informirani o možnostih ponujanja oskrbe in premalo vključeni v družbo.

Z leti se je izobrazbena raven starih ljudi dvignila, začnejo bolj racionalno razmišljati o starosti, zavedajo se svojih ugodnosti (nudenje materialnih in nematerialnih potreb, vključevanje v društva in skupine za samopomoč).

Tisti z višjo izobrazbo menijo, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno, tisti z nižjo menijo, da bi lahko bilo boljše.

Doživljanje starosti in okolja, v katerem živijo

Starejši so na splošno zadovoljni z okoljem, v katerem živijo.

Tisti, ki živijo v domu za stare, se navadijo na zavodski ritem. Nekaterim se življenje obrne na boljše, spet druge ljudi dom začne utesnjevati (v domu ne morejo zaživeti, kot so doma, ker morajo opustiti mnogo svojih dolgoletnih navad, pogrešajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike, v domu jim je vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja,

prehranjevanja in čiščenja). Vsak različno doživlja bivanje v domu. Z leti se je negativno stališče do doma za stare spremenilo. Danes gledajo na institucije bolj pozitivno, saj dom za stare poskrbi za večino njihovih potreb in pričakovanj. Bližina pomoči in uslug doma je za stare ljudi pomirjujoča.

Tisti, ki živijo v domačem okolju, se zavedajo, da lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost, zato se večina starih ljudi odloči za prepis stanovanja na otroke šele nazadnje.

Z leti so se razvila tudi alternativna stanovanja, kjer starejši lahko ohranijo svojo samostojnost in jim ni treba iti v dom. Najemniki oskrbovanih stanovanj niso tako črnogledi, ne razmišljajo o svoji smrti in domu za stare kot končni postaji pred smrtjo. Preselitev v oskrbovano stanovanje ni tako travmatična kot pri stanovalcih doma, najemniki stanovanj so aktivni, redno zahajajo v hribe in so vključeni v društva in še vedno ohranjajo stike s svojimi sorodniki in prijatelji izven doma. Odhod v oskrbovano stanovanje starim ljudem ne predstavlja konca njihovega običajnega življenja. Manjši del starih ljudi trdi, da bi bili v oskrbovanem stanovanju sami in zato gotovo tudi osamljeni.

Družbena skrb, pomoč

Stari ljudje so vedno imeli dostop do neformalne pomoči (družina, sosedje, sorodniki). Starejše ženske so skrbele za moške (moški se pogosteje poročijo prav iz tega razloga, da imajo enega, ki lahko skrbi zanj.).

Država veliko boljše skrbi za starejšo populacijo kot nekoč. Življenjski standard se je tudi zvišal, posledica tega se pa vidi v večji skrbi za stare ljudi, več je poudarka na kakovostni negi starih ljudi, omogočena je tudi storitev pomoči na domu, na ta način stari ljudje lahko ostajajo dalj časa v svojem domačem okolju.

V diplomski nalogi me je zanimalo tudi vprašanje, kako se je spreminjal odnos do doma starejših. V preteklosti so ljudje do doma starih imeli negativna stališča (ponekod še danes tako čutijo). Menili so, da je dom zadnja postaja pred umiranjem, da ni poti naprej, da se v domu življenje ustavi. Dom je bil sinonim za »hiralnico«, »ubožnico«. Zato še danes, resda v manjšem obsegu, odklanjajo dom. Odhod iz domačega okolja je za vsakega starega človeka in marsikaterega svojca težka življenjska preizkušnja. Časi so se spremenili, saj so mnenja starejše populacije pozitivna. Le malo ljudi bivanje v domu zavrača. Verjetno je vzrok v tem, da so pomoč nudili največkrat svojci, zato stari ljudje niso izražali potreb po pomoči institucij.

V devetdesetih je v mnogih domovih prevladovala oblika centraliziranega vodenja (slog vodenja, kjer vodja odloča sam na podlagi svoje presoje, brez pomoči sodelavcev, sploh pa ne stanovalcev).

Starejši bivanje v domu ocenjujejo kot pozitivno, večini se življenje obrne na boljše, dom jim predstavlja varnost, zadovoljstvo in poskrbi za večino njihovih potreb. Sama bližina pomoči institucije je za starejše ljudi pomirjujoča.

Spet druge lahko ta ista ustanova utesnjuje in so mnenja, da hitrejše duševno propadejo, če so nastanjeni v ustanovi, saj pogrešajo svoj ustaljen način življenja.

So se pa stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove občutno spremenila, saj stari ljudje danes razmišljajo bolj racionalno in ozaveščeno, se zavedajo svojih možnosti in pravic, velik vpliv na ozaveščenost starejših ljudi ima tudi dvig izobrazbene ravni, saj za polnejše življenje v starosti se, v današnjem času, sami znajo organizirati pri pripravi na starost. Prav tako se stanovalci doma počutijo spoštovane s strani zaposlenih, ker večinoma upoštevajo njihove želje in pripombe. Tudi domovi nudijo različne dejavnosti, ki prispevajo h kakovostnejšemu življenju v domu za stare ljudi (prostovoljno delo, letovanje, medgeneracijski tabor).

Stanovalci doma se najraje pogovarjajo in imajo tudi redne stike z drugimi stanovalci. Dajejo velik poudarek skupinam za samopomoč.

Raziskovala sem pojav osamljenosti oziroma zakaj se stari ljudje počutijo osamljene in na kakšen način omilijo oziroma preprečijo osamljenost.

Študenti so ugotovili, da se starejši danes počutijo bolj osamljene kakor včasih; manjši je vpliv tradicionalnega sorodstva, razširjene družine so danes redkost. Stari ljudje se včasih počutijo osamljene, počutijo se, kot da si njihovi otroci ne vzamejo dovolj časa zanje in zato krivijo današnji čas in preobremenjenost njihovih otrok z delom in današnjim časom.

Funkcijo družine so nadomestile družbene institucije. Je pa tudi dejstvo, da je od človeka samega odvisno, ali je osamljen ali ne. Veliko starih ljudi obiskuje Univerzo za tretje življenjsko obdobje, predvsem ženske, kjer si širijo svoja obzorja in se tako povezujejo z ljudmi in se vključujejo v okolje, s tem pa preprečujejo osamljenost. Tudi skupine za samopomoč vplivajo na kakovost življenja, saj starim ljudem lahko nadomeščajo družino in zadovoljujejo temeljne potrebe, kot so ljubezen, svoboda, moč ...

Dokler imajo starejši ohranjene socialne stike (družijo se z drugimi ljudmi, imajo obiske in tudi sami gredo v družbo, predvsem so to svojci in sorodniki), ki jim omogočajo občutek varnosti, bodo lahko zadovoljno živeli, čeprav bodo sami.

5. RAZPRAVA

Z analizo diplomskih nalog sem prišla do zaključka, da se definicija kakovosti življenja starih ljudi ni veliko spremenila, le da v današnjem času velik poudarek starejši ljudje dajo na medsebojne odnose. Glede tega so stari ljudje bolj ozaveščeni in se zavedajo pomembnosti socialnih mrež. V preteklosti je to bilo samoumevno, saj so več ali manj živeli v veččlanski družini in niso pogrešali socialnih stikov, saj so bili blizu otrok in vnukov.

Človek je družabno bitje in potrebuje tudi druge ljudi ter stike z njimi za kakovostnejše življenje. Njihovo zadovoljstvo je povezano s tem, da imajo večinoma dobre odnose z družino in z osebjem, na katere se lahko obrnejo, ko potrebujejo pomoč. Starim ljudem danes največ pomeni bližina družine in redni socialni stiki.

V tretjem življenjskem obdobju naj bi stari ljudje razvili novo socialno mrežo, to je eden od pogojev za polnejše življenje v starosti. Star človek sodelavce in znance pusti za seboj, pretrga stike, ko se upokoji, tudi otroci več ali manj so odšli od doma, lahko, da je star človek ostal tudi brez življenjskega sopotnika; vsi pa imamo, prav tako tudi starostnik, psihosocialne potrebe (potreba po varnosti, socialni pripadnosti, ljubezni, samopotrjevanju, spoštovanju) in so del našega življenja. Za nastajanje novih socialnih odnosov so potrebne dejavnosti kot so vključevanja v razna društva, v skupine za samopomoč ipd. Z novo dejavnostjo star človek lahko pridobi znova občutek upoštevanja in spoštovanja.

Moje mnenje je, da naj stari ljudje ne podredijo svoje želje, sposobnosti in potrebe predstavam ljudi v okolju, naj branijo svoje interese, na ta način lahko stari ljudje ohranijo oziroma pridobijo družbeno moč in živijo polno življenje.

Izobrazba je tudi eden od dejavnikov, ki vpliva na boljšo družbeno vključenostjo starejše populacije. Stari ljudje so boljše seznanjeni z dejavnim načinom življenja in na družbo gledajo bolj racionalno, s tem mislim, da se zavedajo, da ni samo družba odgovorna za stare ljudi, ampak da del odgovornosti prevzamejo tudi nase, v smislu, da so samoaktivni in iniciativni pri pripravah na starost. Zdi se mi, da se bolj izobraženi stari ljudje lažje pripravijo na svojo starost.

Podatki iz analiziranih diplomskih nalog kažejo, da se je izobrazbena raven stare generacije dvignila in mislim, da se še nenehno viša, saj se stara generacija zaveda pomena izobrazbe v svojem življenju in današnji družbi.

Ostali dejavniki, ki definirajo kakovost življenja starih ljudi, so ustrezna stanovanja oziroma bivalno okolje (da so prilagojena potrebam uporabnika, da lahko samostojno vodi gospodinjstvo - primer so oskrbovana stanovanja), splošno zadovoljstvo in počutje starega človeka. Materialna sredstva so tudi eden od dejavnikov pri ugotavljanju kakovosti življenja starih ljudi; finančni viri starejšim ljudem omogočajo dostojno življenje, primerno stanovanje in odpravo večine drugih problemov, kot so na primer zdravstvene težave.

Želje starih ljudi so predvsem ostati v svojem domačem bivalnem okolju in čim dlje ohraniti samostojnost in neodvisnost od tuje pomoči. V domačem okolju so stari ljudje bolj aktivni, kot pa v domu za stare, ohranjajo delovno svežino, saj v svojem prostem času opravljajo hišna in gospodinjstva dela. Družba danes stremi k temu, da bi stari ljudje čim dalj časa ostajali v domačem bivalnem okolju, na način, da izvajajo ne institucionalne oblike pomoči kot so pomoč na domu, dnevni centri, varovanje na daljavo, oskrbovana stanovanja. S tem tudi preprečijo oziroma zmanjšajo stisko starega človeka, saj prav sprememba socialnega okolja na človeka negativno vpliva; star človek se začne umikati vase, počuti se osamljenega in nepotrebne v okolju, kjer živi. Vendar pa življenje v domačem okolju ni nujno vedno idealno, s tem pa tudi ne kakovostno, saj starostnik ne more več skrbeti sam zase, se zdravstveno slabo počuti, tudi stanovanje ne zadostuje več njegovim potrebam in postane nevarno, neformalno omrežje pomoči (družinski člani in prijatelji) odpove in starostnik se počuti osamljenega. V takih primerih je bolje, da starostnik spremeni svoje bivalno okolje, se preseli v zanj prilagojeno stanovanje ali pa se celo preseli v institucionalno bivalno okolje.

Sama sem mnenja, da so se današnji domovi spremenili do takšne mere, da starostniku omogočajo kakovostno življenje in mu dopuščajo pestro in bolj ali manj samostojno življenje, kolikor je to seveda sploh mogoče. Starostnik zaradi svojih zdravstvenih težav namreč potrebuje pomoč in zaradi tega ne more biti popolnoma samostojen. To pa ne velja samo za domove za stare ljudi, temveč tudi za domače bivalno okolje, ko starostniki dobivajo pomoč iz svoje okolice, s tem pa izgubljajo občutek samostojnosti. Kot sem že napisala, dokler lahko starostnik skrbi sam zase in svoje vsakdanje potrebe, ko lahko vzdržuje prijateljske vezi, je kakovost bivanja gotovo večja v domačem okolju. Ko pa nastopijo starostne in zdravstvene težave in morda celo nepokretnost, pa postane bivanje verjetno kakovostnejše v domu za stare ljudi, kajti v domačem okolju je težko in drago zagotoviti celodnevno oskrbo in nego. Ko se svojce razbremenijo hudih skrbi za starostnika, se v veliko primerih izboljšajo tudi sorodstveni

odnosi. Starostnik svojcem ni več v breme; ko ga obiskujejo v instituciji, se lahko posvetijo samo njemu in ne opravičilo zanj. Tudi tisti, ki pričakujejo od svojcev veliko podpore in obiskov, pa jih niso deležni, so vsekakor manj zadovoljni kakor tisti, ki se na svojce ne zanašajo preveč in si družbo iščejo drugod.

Stari ljudje, ki živijo na podeželju, so bili vedno navajeni skromnega življenja in kakovost življenja pojmujejo drugače, kot pa tisti iz urbanega okolja; zaradi načina življenja in njihove skromnosti - kljub temu jim njihove pokojnine zadoščajo za preživetje - se mi zdi, da so bolj aktivni (kmetovanje, vrtnarjenje ...) od starih ljudi, ki živijo v mestu. Zanimivo dejstvo je tudi, da imajo stari ljudje iz vasi več predsodkov do doma za stare ljudi. Zdi se mi, da je vzrok temu slaba dostopnost do informacij ali pa nezainteresiranost s strani starejše populacije.

Po mojem mnenju so predsodki predvsem pri starostnikih, ki se še posebej težko prilagodijo spremembam v okolju, ki nimajo predhodnih izkušenj z bivanjem v instituciji, ki so navezani na svoj dom in si ne predstavljajo in nočejo živeti v domu. Menim pa tudi, da se lahko starostnik prilagodi na domsko življenje in spozna, da življenje v domu vendarle ni tako slabo.

Odnos do doma za stare se je tudi spremenil. Stari ljudje se zavedajo, da jim dom starejših občanov predstavlja varnost, še zlasti tistim, ki so sami. Le malo je takšnih, ki se na tovrstno institucijo ne prilagodijo in se počutijo ujete in utesnjene v domu starejših. Veliko je tudi odvisno od značaja starega človeka, saj so nekateri bolj prilagodljivi, sprejmejo starost kot del življenja in se na starost lažje pripravijo. Zdi se mi, da na ta način starost doživljajo manj stresno. Moje mnenje, zakaj stari ljudje v današnjem času gledajo na dom bolj pozitivno in z manj predsodkov, je zato, ker se je sama družba, okolje, v katerem živimo približalo tovrstnim institucijam oziroma ljudje kot del družbe gledajo na institucije bolj odprto, veliko bolje se posvečamo skrbi za stare ljudi (skupine za samopomoč, pomoč na domu, dnevni centri, Univerza za tretje življenjsko obdobje ...).

Kakovost bivanja starostnikov je po mojem mnenju odvisna že od prej naštetih dejavnikov, poudarjam pa predvsem zdravstveno stanje in osebnostne lastnosti posameznika. Starejši ljudje, ki so razmeroma zdravi, pozitivno naravnani ter se ne počutijo osamljene, uživajo višjo kakovost življenja, tako v domačem bivalnem okolju, kot v instituciji.

S storitvami države in družbenih institucij staremu človeku zmanjšamo oziroma omilimo občutek osamljenosti. Čedalje več starih ljudi se vključuje v razna društva, ker s tem tudi ohranjajo socialni stiki. Vse dokler imajo stari ljudje ohranjene socialne stike, ki jim vlivajo občutek varnosti, bodo lahko zadovoljno živeli, čeprav bodo sami.

Osamljenost je dandanes najhujša stiska mnogih ljudi, le-ta pa najbolj prizadene starejšo populacijo. Nekoč so bile mlada, srednja in stara generacija med seboj tesno povezane v družini in soseski, tako da stari ljudje niso bili osamljeni in odrinjeni na rob dogajanja. Današnje življenjske razmere pa ne dopuščajo, da bi se na stara leta zanašali samo na svojce in sosede. Obstajajo neinstitucionalne oblike pomoči, kjer se zmanjšuje osamljenost starejših in ustvarjajo lepši medčloveški odnosi med generacijami.

V raziskavi sem se bolj osredotočila na diplome kvalitativne analize, predvsem iz razloga, ker je tovrstnih diplomskih nalog več in sem tako lažje prišla do podanih rezultatov. Sklepam, da so starejši ljudje zadovoljni že, če so dobrega zdravja, ki je ključnega pomena za blaginjo in kakovost življenja v starosti in imajo ohranjene socialne stike. Te dve vrednoti starim ljudem največ pomenita.

6. SKLEPI

- Pojmi, ki so jih študentje v diplomskih nalogah definirali kot dejavnike, ki vplivajo na kakovost življenja starih ljudi, so aktivnosti starejših ljudi, njihovo zadovoljstvo, socialni stiki, njihovo doživljanje starosti ter formalna in neformalna pomoč.
- Želje starih ljudi so predvsem ostati v svojem domačem okolju in čim dlje ohraniti samostojnost in neodvisnost od tuje pomoči.
- V domačem okolju so stari ljudje tudi bolj aktivni in to pripomore k ohranitvi delovne svežine, saj v svojem prostem času opravljajo hišna in gospodinjska dela.
- Starim ljudem so pomembne vrednote, kot so zdravje, notranje dobro počutje in medsebojno razumevanje med družinskimi člani, prijatelji.
- Stari ljudje so večinoma v dobrih odnosih s svojimi bližnjimi in imajo z njimi zadovoljive stike.
- Osamljenost se pojavlja pogosteje pri ljudeh, ki živijo sami in nimajo sorodnikov. S storitvami družbenih institucij staremu človeku omilimo občutek osamljenosti, saj z vključevanjem v razna društva starejša populacija ohranja socialne stike.
- Izobrazbena raven stare generacije se nenehno viša. Stari ljudje se zavedajo pomena izobrazbe v današnji družbi.
- Odnos do doma za stare se je spremenil, saj se stari ljudje zavedajo, da jim dom starejših predstavlja varnost. Tudi domovi nudijo različne dejavnosti, ki prispevajo h kakovostnejšemu življenju v domu za stare ljudi (prostovoljno delo, letovanje, medgeneracijski tabor).

7. PREDLOGI

- Da bo starost resnično izkustveno bogata, je na staranje treba pripraviti posameznike in družbo. Pri tem imam v mislih šolske programe za krepitev medgeneracijskih odnosov, medijske diskurze, prostovoljstvo
- Ker so želje starih ljudi usmerjene predvsem v življenje in bivanje v domačem okolju in jim je to bistveni dejavnik v življenju, je potrebno delovati v smeri razvijanja neinstitucionalnih oblik pomoči.
- V okviru prostovoljnega dela bi bilo treba mlade spodbujati tudi v druženje s starimi ljudmi. Staremu človeku bi to dajalo občutek sprejetosti, spoštljivosti in mu hkrati zadovoljevalo potrebo po človeški bližini.
- Na sestanku društva upokojencev ali katerih koli društev bi lahko naredili tudi seznam starih ljudi (na lokalni ravni), ki živijo sami in se z drobnimi pozornostmi spomnili starih ljudi, ki so osamljeni, predvsem ob praznikih in rojstnih dnevih.
- Predlagam, da se oblikuje na podeželju ena skupina ljudi, ki bi bila na razpolago starim ljudem v primerih, ko bi potrebovali pomoč. S tem bi tudi starim ljudem omogočili podaljšano bivanje v domačem okolju.

8. LITERATURA IN VIRI

Accetto, B. (1968), *Staranje, starost in starostno varstvo*. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.

Čačinovič-Vogrinčič, G. (2000), Družina in star človek. *Socialno delo* 39, 4-5: 287-292.

Čačinovič-Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana. Fakulteta za socialno delo.

Dragoš, S. (2000), Socialne mreže v starosti. *Socialno delo*, 39, 4-5: 293-314.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanec, J., Urek, M., (2008), *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Grebenc, V. (2005), *Ocena potreb in raziskovanje lokalnih vrednosti kot izhodišče za delovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Doktorska disertacija.

Hojnik Zupanc, I. (1999), *Samostojnost starega človeka v družbeno-prostorskem kontekstu*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

Hlebec, V., Kogovšek, T., (2006), *Merjenje socialnih omrežij*. Ljubljana: Študentska založba.

Knific, B. (1999), *Medgeneracijske skupine starih za samopomoč*. Kaljenje. - ISSN 1580-027X.- Letnik 1, št. 1 (maj 1999), str. 52-65.

Miljukan, M. (1995), Priprava ljudi na starost iz vidika socialnega dela. V: *Socialno delo*, 34, 1: 45-52.

Milošević Arnold, V. (2000), Profesionalne vloge socialnih delavcev pri delu s starimi ljudmi. *Socialno delo*, 39, 4-5: 253-263.

Milošević Arnold, V. (2003), *Socialno delo s starimi ljudmi*. Študijsko gradivo. Ljubljana: FSD.

Mali, J. (2008), *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: FSD.

Pečjak, V. (2007), *Psihologija staranja*. Bled: samozaložba.

Rapoša Tajnšek, P. (1993), Skupnostno socialno delo in skupnostna usmeritev v praksi socialnega dela v Sloveniji. *Socialno delo*, št. 32, 5-6: 139-151.

Ramovš, J. (2003), *Kakovostna starost*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in SAZU.

Trstenjak, A. (1991), *Za človeka gre: izbrana razmišljanja*. Maribor: Obzorja.

Zajec, K. (2006), *Varovanje na daljavo v Sloveniji*. Ljubljana: FSD (diplomska naloga).

Zakon o socialnem varstvu:

Ur. l. RS, št. 54/1992 (56/1992 popr.); spremembe: Ur. l. RS, št. 42/1994 Odl. US: U-I-137/93-24, 1/1999-ZNIDC, 41/1999, 60/1999 Odl. US: U-I-273/98, 36/2000-ZPDZC, 54/2000-ZUOPP, 26/2001, 110/2002-ZIRD, 2/2004 (7/2004 popr.), 36/2004-UPB1, 21/2006 Odl. US: U-I-116/03-22, 105/2006, 114/2006-ZUTPG, 3/2007-UPB2 (23/2007 popr., 41/2007 popr.), 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45.

Spletni viri:

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1908 (17. 2. 2009)

<http://jama-slo.prahacom.com/jama98-3/html/uvodnik.html> (25. 2. 2009)

<http://www.ssz-slo.si/slo/main.asp?id=2361E17F> (11. 4. 2009)

<http://www.druzboslovnerazprave.org/media/pdf/clanki/dr12Antoncic-Boh.PDF> (15. 4. 2009)

http://www.seniorji.info/Oskrbovano-varovano_stanovanje (16. 4. 2009)

http://www.stat.si/doc/pub/Staranje_prebivalstva_slo.pdf (16. 4. 2009)

http://issuu.com/zdus/docs/zdusplus_0409/8 (23. 4. 2009)

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija_varstva_starejsih_splet_041006.pdf (17. 6. 2009)

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/izvajalci_na_podrocju_socialnega_varstva/centri_za_socialno_delo/ (17. 6. 2009)

9. POVZETEK

V diplomski nalogi sem analizirala diplomske naloge o tem, kaj so študentje definirali v diplomskem delu kot kakovost življenja starih.

V teoretičnem delu sem predstavila splošna spoznanja o starosti in staranju, kakovostni starosti in potrebah starih ljudi, o ohranjanju medgeneracijskih odnosov, socialnih mrežah v starosti in o skrbi za stare ljudi v sodobni družbi ter socialno delo s starimi ljudmi.

Namen raziskave je bil ugotoviti, kaj študentje v diplomskih nalogah pojmujejo kot kakovost življenja, ali se je in kako spreminjal odnos starih ljudi do doma za stare, in pojem osamljenosti in na kakšen način se osamljenost lahko omili.

Na podlagi kvalitativne analize diplomskih nalog sem oblikovala teorijo o definiciji kakovosti življenja starih ljudi.

Glede na dobljene rezultate lahko povzamem, da so ljudje s svojim življenjem zadovoljni. Največ jim pomenita zdravje in bližina oziroma dobri medsebojni odnosi z družino, sosedje in prijatelji. Stari ljudje si želijo čim dlje ostati v svojem domačem bivalnem okolju, s čimer sta povezana tudi čim dlje trajajoča neodvisnost in samostojnost. Odnos starih ljudi do doma za stare ljudi se je tudi spremenil. Starejša generacija razmišlja bolj ozaveščeno in racionalno glede institucionalnega varstva, saj se zavedajo, da jim dom za stare lahko nudi varnost in zmanjša oziroma omili občutke osamljenosti. Stari ljudje imajo še vedno vrednote, kot so poštenost, pravičnost, iznajdljivost, potrpežljivost in zaupanje. Lepo bi bilo, če bi jim znali prisluhniti, saj bi se star človek ob tem počutil zaželeno in pomembno.

10. PRILOGE

- Priloga A: SEZNAM DIPLOMSKIH NALOG
- Priloga B: ZAPISKI IN IZPISI POGOVOROV IN PODČRTANE IZJAVE
- Priloga C: KODIRANJE IN UREJANJE IZJAV
- Priloga D: UREDITEV POJMOV

PRILOGA A: SEZNAM DIPLOMSKIH NALOG

1. Ban, F. (1968), Socialno okolje, v katerem živijo starejši ljudje v komuni Kranj. Diplomaska naloga. Ljubljana: Višja šola za socialno delo
2. Podlipec, T. (1981), Življenjske razmere stanovalcev v Domu »Petra Uzarja« v Tržiču ter vzroki za njihov prihod in vključitev v domsko življenje. Diplomaska naloga. Ljubljana: Višja šola za socialno delo
3. Fekonja, J. (1987), Kvaliteta življenja starejših občanov v krajevni skupnosti Benedikt, občina Lenart. Diplomaska naloga. Ljubljana: Višja šola za socialno delo
4. Sužnik, J. (1993), Življenjske izkušnje in doživljanje stanovalcev doma upokojencev Ptuj. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
5. Novak, G. (1993), Življenjske razmere in počutje stanovalcev v Domu starejših občanov Novo mesto. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
6. Vidgaj, M. (1993), Kvaliteta življenja posameznika v domu za upokojence. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
7. Jelenc, E. (1994), Kvaliteta 3. življenjskega obdobja v štirih krajevnih skupnostih občine Kranj. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
8. Nibrant, J. (1994), Kvaliteta življenja oskrbovancev in delo (so)delavcev Doma upokojencev Gradišče. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
9. Habinc, C. (1994), Doživljanje starosti in staranja. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
10. Zajc, S. (1994), Življenjske razmere in potrebe starejših občanov v krajevni skupnosti Cerklje. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
11. Butara, L. (1996), Kvaliteta življenja v tretjem življenjskem obdobju: vpliv Univerze za tretje življenjsko obdobje. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
12. Klinar, A. (1997), Analiza kvalitete življenja starih nad 65 let v občinah Radovljica, Bled in Bohinj. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
13. Papis, F. (1997), Kvaliteta življenja članov po vključitvi v skupino za samopomoč; analiza delovanja skupine v bivalnem okolju Vrhnike. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
14. Križaj, B. (1997), Kvaliteta življenja stanovalcev v domu starejših občanov Preddvor. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
15. Golmajer, T. (1998), Kvaliteta življenja oskrbovancev domov za stare Moste-Polje in Preddvor. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
16. Kapele, B. (1998), Kvaliteta življenja oskrbovancev in počutje delavcev v Domu počitka Metlika. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
17. Oven, J. (1998), Vpliv bivanja v domu na kvaliteto življenja starostnika. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
18. Brelih, E. (1998), Možnosti za dvig kvalitete življenja stanovalcev v domu upokojencev. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
19. Vrhunec, S. (1998), Starost včeraj, danes, jutri. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
20. Požek, V. (1998), Kvaliteta življenja in soc. podporne mreže starih na območju mesta Črnomelj in krajevne skupnosti Adlešiči. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
21. Kokalj, L. (1999), Kvaliteta življenja starih ljudi. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo

22. Bavčar, T. (2000), Kvaliteta življenja stanovalcev v upokojskem bloku. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
23. Martinčič, M. (2000), Kvaliteta življenja stanovalk in stanovalcev v domovih za stare ljudi. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
24. Lapajne, I. (2000), Možnosti za kvalitetno samostojno življenje starih ljudi v ruralnem okolju. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
25. Stopar, A. (2001), Medgeneracijska skupina za kakovostno starost Detelca Črna na Koroškem. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
26. Ješelnik, Z. (2001), Kakovostna starost danes in jutri na območju UE Cerknica. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
27. Magdič, M. (2001), Doživljanje starosti v domu za stare. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
28. Krevh, U. (2002), Smisel življenja v tretjem življenjskem obdobju. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
29. Horvat, L. (2002), Kakovost življenja starih ljudi v Domžalah. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
30. Zorec, L. (2002), Prehrana kot dejavnik kakovosti življenja starostnikov. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
31. Tančak, A. (2002), Kvaliteta življenja stanovalcev v Domu upokojencev Brežice in Domu starejših občanov Krško. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
32. Mujčinovič, E. (2002), Nekatere sestavine kakovosti življenja oskrbovancev v Domu starejših Hrastnik. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
33. Kovač, H. (2002), Kvaliteta preživljanja prostega časa v Domu upokojencev Postojna. Diplomaska naloga. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
34. Erazem, A. (2004), Kvaliteta življenja starih ljudi v občini Trebnje. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
35. Gašič, M. (2004), Kakovost življenja starih ljudi in potrebe po dnevnem varstvu v občini Ormož. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
36. Kaligarič, E. (2004), Kakovost življenja in zadovoljevanje nematerialnih potreb starih ljudi v krajevni skupnosti Olmo-Prisoje. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
37. Lameberger, J. (2004), Kakovost življenja stanovalcev v Domu starejših občanov Ljutomer. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
38. Hren, M. (2005), Izkušnje stanovalcev v Domu starejših v Logatcu. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
39. Verbnik, K. (2005), Lokalna mreža na področju varstva starih v UE Slovenj Gradec. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
40. Šorc, I. (2005), Kakovostno preživljanje prostega časa v tretjem življenjskem obdobju. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
41. Bertoncej, T. (2005), Srečna starost: funkcionalni vzorci ravnanja za preživetje kakovostne starosti. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
42. Šalamun, B. (2006), Kakovost življenja in potrebe starih ljudi v občini Destnik. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
43. Bračanov, A. (2006), Življenjske potrebe in kakovost življenja stanovalcev v DU Izola. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
44. Petrovčič, T. (2006), Starost skozi življenjske filozofije in izkušnje starih ljudi. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

45. Trstenjak, E. (2006), Kvaliteta življenja starih ljudi, ki živijo doma. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

46. Pezdirc, K. (2006), Priprava srednje generacije na lastno starost. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

47. Simič, S. (2006), Razvoj Doma upokojencev Center, Ljubljana-enota Tabor (študija primera). Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

48. Radišek, M. (2007), Zadovoljstvo stanovalcev Doma starejših občanov Krško: uveljavljanje standarda storitev v sklopu ISO 9001:2000. Diplomaska naloga. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo

PRILOGA B: ZAPISKI IN IZPISI POGOVOROV IN PODČRTANE IZJAVE

3.5 Zapis pogovorov in podčrtane izjave in besede o tem kaj študentje definirajo v diplomskih nalogah kot kvaliteto življenja

-

Diplomska dela od leta 2000-2007 (skupaj 27 nalog v tem obdobju)

Znotraj obdobja sem dodatno še razdelila bivanje v domu in bivanje v domačem okolju (tukaj tudi štejem varovana stanovanja).

a) Stari ljudje v domu starejših

- stanovalci si popestrijo dan z raznimi aktivnostmi (pomembno vlogo imajo pri tem individualni načrti, v njih se zabeležijo želje stanovalcev na raznih področjih, kakor tudi želje glede njihovih aktivnostih)
- najbolj zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo
- nizka kakovost življenja je prisotna zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih
- nekoliko pogosteje opravljajo aktivnosti v prostem času osebe, ki živijo v domu za stare
- starim ljudem, ne glede kje živijo, v veliki meri primanjkuje denarja, še posebej tistim, ki bivajo v domu starejših, kjer je bivanje drago in s tem se omeji vključevanje v razne aktivnosti
- ključni razlog za odhod v dom je slabo zdravje oziroma bolezen
- nekaterim običajno življenje v domu povsem zadostuje
- eni so mnenja, da bi bili v varovanem stanovanju sami in zato gotovo tudi osamljeni
- večina starih pogreša svoje partnerje in način zakonskega življenja, pogrešajo tudi prijatelje, sorodnike in obiske otrok
- med strokovnjaki imajo pomembno vlogo oskrbovalke iz Zavoda za oskrbo na domu- nekaterim pomenijo edino vezo z zunanjim svetom
- višje izobraženi so mnenja, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno, medtem ko tisti z nižjo izobrazbo menijo, da bi bilo lahko bolje
- v domu starejših morajo opustiti mnogo svojih dolgoletnih navad, pogrešajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike
- v domu jim je vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja, prehranjevanja in čiščenja
- stanovalci so o svojih možnostih slabo informirani (večina je mnenja, da nimajo možnosti sodelovanja pri oblikovanju jedilnikov)
- tisti, ki so znali že pred upokojitvijo koristno izrabiti prosti čas, kljub temu, da je bilo delo glavna življenjska okupacija, ga znajo tudi v domu
- večina stanovalcev se popolnoma prilagodi na domsko življenje in pri tem niso imeli težav
- večinoma vsak od oskrbovancev prinese v dom s seboj kakšno stvar na katero je navezan
- stanovalci si oskrbino v domu plačujejo sami, nekaterim pomagajo svojci, občina (v Domu počitka Metlika in v Domu dr. F. Berglja je največ stanovalcev, ki jim plača občina – pretežno kmečko prebivalstvo z nizkimi dohodki)
- stanovalci istega doma popolnoma različno doživljajo to institucijo; nekaterim predstavlja varnost, zadovoljstvo, spet druge ta ista ustanova utesnjuje – se počuti »ujetega« v prostoru, v katerem mora zjutraj vstajati in jesti ob vnaprej določeni uri
- starim v domu največ pomeni to, da jih osebe dobro sprejema in šele nato sledi dobra oskrba
- kvaliteta življenja stanovalcev v domu starih je povezana z njihovim zadovoljstvom, pričakovanji in prioriteto, ki jo ti dajejo ponudbi doma
- stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove za starejše osebe so se v zadnjem obdobju občutno spremenila (razmišljajo racionalno in osveščeno, sprašujejo se tudi o standardih, ki je vse višji, kar povečuje ceno storitev)

b) Stari ljudje v domačem okolju

- veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, ki jih pridejo obiskat ter da se razumejo s svojimi bližnjimi
- srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni
- pomemben povezovalac starih ljudi so tudi razna društva, ki prirejajo izlete, srečanja ali predavanja
- ljudje, ki ostajajo v stanovanjih so prikrajšani za aktivno vključevanje v društva in so izolirani od zunanjega dogajanja – imajo manj stikov
- pokretni imajo več stikov kot nepokretni
- ljudje v domačem okolju si poskušajo zapolniti dan z raznimi aktivnostmi – obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke...
- velik delež starih je osamljenih, vendar so pa tudi takšni, ki nimajo nikoli časa in so ves dan aktivni
- velikokrat se starim ljudem v pomoč sosedje, problem se pojavi v blokih in tam kjer se sosedji med seboj ne poznajo
- brez plačila danes nihče več ne stori nič za drugega
- nekateri imajo dobre izkušnje s svojo starostjo in nimajo občutka, da družba gleda kaj drugače na njih, spet drugi so mnenja, da jim družba ne posveča toliko pozornosti in jih daje na stranski tir
- osebni stiki so jim zelo pomembni
- za njih je najpomembnejša mreža družina sama in vsi so poleg družine vpeti še v druge socialne mreže
- glava pogreša aktivnosti (umski napor in duhovno bogatenje) : reševanje križank, branje knjig, računalnik, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom
- vsem je važen kvaliteten odnos s svojimi pomembnimi drugimi

- počitek kot sestavni del njihovega dneva
- več ali manj vsí imajo zadovoljive stike s svojimi domačimi
- med osebami, ki živijo doma, večji delež takih, ki so člani društva upokojencev ali katerega koli društva, kot med osebami, ki živijo v domu starejših občanov
- tisti, ki živijo doma so pri gospodinjstvih opravih bolj samostojni
- večina jih meni, da so varovana stanovanja dobrodošla novost, ker ohranijo svojo samostojnost in jim je hkrati omogočen hiter dostop do oskrbe
- njihove želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju
- želijo si obiske zdravnikov na domu, več informacij o oskrbi na domu
- omenjajo potrebe po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči, ki bi starim izpolnile potrebo po pozornosti, druženju in bližini oseb, ki bi za njih skrbele
- stari večinoma želijo in potrebujejo stike z mlajšo generacijo (pomoč pri čiščenju, spremstvo, povezovalci z zunanjim svetom)
- želijo si predvsem zdravja, da bi jih ljudje bolj upoštevali
- večina njih na starosti nima želja, razen zdravja in dobrega počutja
- stari ljudje navajajo pomanjkanje nematerialnih potreb za boljšo kvaliteto njihovih življenj (potreba po medčloveških odnosih, bližini družine, prijateljev, prijazni oskrbi, nudenje pozornosti
- vsčine, ki so jih opredelili kot potrebne za kvalitetnejše odnose v ožji družini so : nevsiljivost do svojih otrok, sposobnost poslušanja in nekritiziranje vnukov
- pomoč je nudena vsem starostnikom pod enakimi pogoji, dobijo pa jo vsi tisti, ki zanjo zaprosijo (patronažna služba opravlja storitev nego na domu, več pomoči so deležni starostniki, ki imajo socialne in zdravstvene težave)
- člani društva upokojencev se srečajo s prijatelji in spoznavajo nove ljudi, kar je zelo pomembno za ohranjanje njihove socialne mreže in za sklepanje novih poznanstev
- star človek naj ostane čim dlje v svojem domačem okolju, zaradi tega je pomembno dobro organizirana pomoč na domu (tako menijo CSD, RK in splošna bolnišnica)
- manjka dober dialog med vsemi organizacijami, ki nudijo pomoč (izmenjava informacij o starostnikih potrebnih pomoči, skupno delo in skupna skrb)
- osebi, ki z nekom živi, je veliko lažje, saj ima v stanovanju takoj na voljo nekoga, ki mu zagotovi pomoč pri osnovnih opravih – ni rečeno, da to kaj vpliva na kakovost življenja
- stanovanje je tudi pomemben dejavnik pri ugotavljanju kakovosti življenja
- največ se jih preživlja z osebno pokojnino, pri ženskah najbolj izstopa družinska pokojnina (ženske pogosto preživijo svoje moške, po katerih uveljavijo družinsko pokojnino)
- večina se jih pritožuje nad nizkimi prejemki
- v veliko krajevnih skupnosti deluje skupina starih za samopomoč (v skupini se naučijo sprejemati svojo starost in se naučijo živet s tem)
- leta 2004 velika večina je že vedela za skupino starih za samopomoč (več se vključuje ženska populacija)
- lažje svojo starost sprejmejo tisti, ki so na njo pripravljeni
- izobrazba je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja (materialno stanje, interesi, potrebe in sposobnost za reševanje problemov
- dobivajo kosilo iz DSO (dom starejših občanov) že več kot eno leto – za njih pomemben način prehranjevanja, saj so si prej kuhali sami in na ta način lahko še dalj časa živijo doma
- eden izmed ugovorov proti življenju v domovih je tudi trditev, da starostniki v njih hitreje duševno propadejo, kakor v svojih lastnih gospodinjstvih ali pri otrocih
- bojijo se odvisnosti od drugih ljudi (prevoz, nakup, obisk pri zdravniku)
- več osamljenih je na podeželju
- v današnjih razmerah, ko so generacije med seboj ločene, ko so stroški bivanja zelo povečani, ko ostajajo stari ljudje sami, vendar še vedno sposobni opravljanja večino vsakodnevnih opravil, bi lahko bil način bivanja v takoimenovanem upokojskem bloku primerna rešitev (pomembno tudi za strokovne službe – obiski, pomoč in svetovanje več ljudem v krajšem časovnem terminu)
- upokojenke, ki obiskujejo Univerzo za tretje življenjsko obdobje so manj osamljene kot tiste, ki je ne obiskujejo, starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno
- skupine za kakovostno starost so v današnjem času dober način za premagovanje osamljenosti, pomembne so za socialne stike starih z ostalimi, saj skupine lahko nadomeščajo družino (zadovoljujejo temeljne potrebe ter nematerialne socialne potrebe); skupine pozitivno vplivajo na kakovost življenja starih ljudi

Diplomska dela iz obdobja devetdesetih (skupaj 18 nalog)

a) stari ljudje v domu starejših

- ko so sami s seboj, večinoma ne počnejo nič, le redki se ukvarjajo z ročnimi deli ali berejo, in tako se pojavlja osamljenost
- prepričani so, da se je s starostjo treba sprijazniti, namesto, da bi starost in s tem sebe sprejeli
- če bi imeli možnost živeti še enkrat, bi več časa posvetili izobrazbi (dejstvo, ki ustvarja med ljudmi največje nezadovoljstvo)
- tisto kar manjka v domu je individualno delo s posamezniki
- stari ljudje s pokojninami in socialnimi podporami bolje materialno preskrbljeni kot so bili nekoč,
- dejstvo je da v domu prevladuje ženska populacija, je tudi največ vdovelih oseb

- izobrazbena struktura zelo nizka, večina nima niti osnovne šole (podatki so večinoma s podeželja)
- v skupino za samopomoč jih je zelo malo vključenih
- v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži
- spremembe v življenju posameznika so se dogodile že pred prihodom v dom (bolezen, izguba partnerja, stanovanja, kjer je živel), tako, da je odhod v dom samo posledica teh sprememb
- s prihodom v dom se je večini življenje obrnilo na boljše
- dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi
- zelo jih motijo oskrbovanci doma, ki so duševno moteni
- oskrbovanci doma imajo najpogostejše stike s strežnicami, zdravstvenim kadrom in čistilkami
- socialni delavci so v obstoječih velikih domovih za stare preobremenjeni, zato se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri
- dejstvo je, da tam kjer so ljudje večinoma s podeželja in ki so skromnejši v svojih potrebah in pričakovanjih je tudi kvaliteta življenja nekoliko višja
- med populacijo prevladuje ženski spol nad moškim in tudi starost pri ženskah je višja, kakor pri moških
- pokojnine so še vedno glavni vir prejemkov, vendar sov mestu pokojnine iz delovnega razmerja in na vasi kmečke pokojnine
- tri dejavnosti, ki so organizirane v okviru inštitucije, pomenijo pa novo kvaliteto v medčloveških odnosih in preseganje meja, ki jih ustanova postavlja vsem, ki živijo v njej (prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor) – to je ena izmed poti in hkrati tudi dokaz, da so meje inštitucije premagljive, da jih lahko tudi prestopimo
- inštitucije so lahko bolj ali manj toge pri zagotavljanju ustreznega nivoja storitev, da so lahko bolj ali manj utesnjujoče in da lahko bolj ali manj upoštevajo posameznika in njegov razvoj
- v manjših občinah kot je npr. Metlika, prevladujejo oskrbovanci z nižjo izobrazbo, glavni vzrok za prihod v dom je bolezen
- delavci doma menijo, da bi s povečanjem strokovnega kadra svoje delo razbremenili in izboljšali kakovost življenja oskrbovancev
- največ oskrbovancev dobiva starostno in invalidsko pokojnino, veliko žensk dobiva socialno pomoč (večina njih ni nikoli bila v službi)
- vernost oskrbovancem krepi pripadnost neki skupini, jim zmanjšuje občutek osamljenosti

b) stari ljudje v domačem okolju

- manjka jim stik z ljudmi, z zunanjim svetom, res da nekdo vsak dan prinese hrano na dom, vendar so to le uslužbenci; počutijo se osamljeni, hrepenijo po ljudeh
- večina jih odklanja dom, medtem ko ljudje 50-ih, 60-ih let pa bolj pozitivno gledajo nanj
- socialni stiki v mestu so manj pristni, kakor na vasi
- pogosti stiki, povezanost starostnikov s svojimi potomci, vse to je verjetno, ker vsak ima vsaj enega otroka v istem kraju
- večina živi v primernih stanovanjih, centralno ogrevanih
- po potrebi zdravnik ali patronažna sestra obišče tudi na dom
- za onemogle moške skrbe v celoti ženske, za ženske pa njihovi otroci
- če bi morali kakršnokoli pomoč plačevati, bi jo 60 % vprašanih lahko plačalo
- zanimanje za vključitev v ponujene dejavnosti in krožke je pri ženskah mnogo večje
- vključitev upokojujencev v Univerzo za 3. življenjsko obdobje osmišlja stara leta, postavlja nove cilje, jih motivira, zadovoljuje njihove temeljne in socialne potrebe
- v času upokojitve niso razvijali novih socialnih odnosov, prostočasne aktivnosti pa so skrčili, niso razvili novih obveznostih, ki bi kompenzirale profesionalno delo
- čeprav imajo dosti pozitivnega potenciala v sebi, se ne počutijo zdravi, srečni in zadovoljni
- njihove želje se nanašajo na zdravje in materialne dobrine, večina nima nobenih ciljev in načrtov za naprej, večina jih ne najde smisla in motivov za življenje naprej
- na vasi prevladujeta tipa podpornih mrež, ki ju opredeljujemo kot sorodstvena podporna mreža in mreža integrirane povezanosti, v mestu pa prevladujeta samozadostna podporna mreža in mreža pri osebah z zaprto osebnostjo
- še vedno se raje obračajo po pomoč v neformalni sektor
- mnenja o življenju v domu za stare so pozitivna, le malo ljudi bivanje v domu zavrača
- delež starejšega prebivalstva je dandanes vse večji, prezgodnja umrljivost se je zmanjšala predvsem zaradi odprave številnih nalezljivih boleznih (izboljšanje higienskih razmer, pogojev bivanja, prehrane in medicinske preventive – prispevalo k povečanju števila ljudi, ki dočakajo visoko starost
- prednost današnje generacije starih ljudi je v socialni varnosti (večja avtonomnost generacij in neodvisnost starih ljudi)
- za stare ljudi veliko bolje poskrbljeno kot nekoč, saj imajo redne prejemke, obstajajo domovi za stare in razne oblike formalne in neformalne pomoči
- dejavniki, ki vplivajo na kvaliteto življenja starih so prisotni na dveh ravneh – osebni (družine in odnosi v njej) in stvarni ravni (socialna država)
- bivanje v določeni občini nima pomembnega vpliva na kvaliteto življenja starih
- možnosti za vključevanje starih v dom za stare (predvsem tistih, ki potrebujejo nego) na področju občin Radovljica, Bled in Bohinj ne pokrivajo potreb
- kvaliteta življenja starih ni odvisna od njihovega materialnega stanja
- pomoč največkrat nudijo svoji, zato stari ne izražajo potreb po pomoči inštitucij
- vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično-duhovno dobro počutje – nujno za uspešno staranje in kvaliteto življenja

- glede na splošno razvitost izobraževanja pa se pri mlajših generacijah, ki se bodo starale v prihodnjih letih, izobrazbena raven dviguje, lahko pričakujemo večja pričakovanja za zadovoljevanje potreb in večje ekonomske možnosti za njihovo pridobitev
- dejavnosti kot so laična nega in gospodinjska pomoč starim na domu ter vodenje skupin za samopomoč se kažeta kot pozitivni in pomembni pri ohranjanju in dvigu kakovostne starosti
- pokojninsko invalidska zavarovanja in mreža socialno zdravstvenih ustanov omogočata starim sorazmerno dobro materialno in telesno preskrbljenost
- odnos do starosti in razdvojenost med generacijami pa jih v današnjih življenskih razmerah, medčloveško, kulturno in bivanjsko potiskajo na družbeni rob, v osamo in nekoristnost - to področje njihovega življenja lahko ocenimo za enega najslabših v njihovi zgodovini
- za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja, saj star človek ni prožen za spremembe in hitro prilagajanje, v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja
- enolično življenje in pomanjkanje stikov z drugimi, predvsem pa osamljenost in izoliranost so glavni vzroki, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč, ki jo doživljajo kot sestavni del njihovega življenja

Diplomska dela iz obdobja osemdesetih (skupaj dve nalogi in sicer iz leta 1981 in 1987)

a) Stari ljudje v domu starejših

- izobrazba zelo nizka
- večina žensk je gospodinj, tekom let so nekatere pridobile kvalifikacijo
- počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom
- delovna terapija še ni zaživela, so kljub temu aktivni in pomagajo po svojih zmožnostih osebju doma pri vsakdanjih opravilih
- večina stanovalcev je iz mestnega okolja
- na lastno pobudo jih je prišlo v dom komaj ena tretina
- večina jih ima precej pogoste stike s sorodniki, večina se jih odpravi kar sama na obisk
- so pripombe na račun hrane, več ljudi, več različnih okusov

b) Stari ljudje v domačem okolju

- življenjski standard starostnikov nizek, saj še nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito (podatek je iz občine Lenart)
- večina starih živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov – razširjena oblika družine še vedno pogosto prisotna
- več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjskih del in osamljenosti
- zdravstveno stanje anketirane populacije je slabo, od zdravja je odvisna tudi mobilnost posameznika
- se ne udeležujejo pogosto prireditev, ker nimajo prevoza, denarja, časa, nekateri hodijo samo še v cerkev
- lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost, zato se večina odloči za prepis stanovanja, na otroke ali druge, šele nazadnje
- zadovoljstvo s stanovanjem je samo subjektivna ocena starejšega (veliko jih živi v kmečkih hišah, ki so nujno potrebne popravil, brez sanitarij)
- veliko je starejših, ki je od najbližje trgovine oddaljena celo za več kot dva kilometra
- več žensk kakor moških ni nikjer včlanjenih (v nobeno organizacijo ali društvo)
- le patronažna sestra prihaja večkrat starostnikom
- večini še vedno dom za starejše pomeni sinonim za »hiralnico«, »ubožnico«, »onemogli dom« in samo krajši postanek pred smrtjo
- ne želijo v dom

Diplomska dela iz obdobja šestdesetih (ena naloga, in sicer iz leta 1968)

- leta 1960 je bila povprečna življenjska starost moškega 66 let, ženske pa 71 (verjetno še posledice vojne, ki je terjala več žrtev med moškimi prebivalci)
- ženske običajno ostanejo same in skrbijo zase dokler jim to zdravstveno stanje dopušča, medtem ko se moški ponovno poročijo, saj potrebujejo nekoga, ki jih je pripravljen oskrbovati
- ženske se niso zaposlovale, kar je vsekakor posledica tradicij patriarhalne družine (gospodinjile so doma)
- večina starejših živi v urejenem socialnem okolju
- neglede s kom živijo, se določeno število starejših počuti osamljene, pogrešajo družbe in razvedrila, še posebej v manjših mestih
- stiki med starši in otroki so bolj pogosti v mestu kot v okolišu (večja oddaljenost in pomanjkanje časa)
- krajevne skupnosti naj bi bile organizator pomoči starejšim na domu s šolami in drugimi družbenimi organizacijami (podeželje posebej)
- osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

3.6. Izpis podčrtanih delov izjav in besed -

Obdobje 2000 – 2007

- stari ljudje v domu starejših :

1. si popestrijo dan z raznimi aktivnostmi
2. individualni načrti
3. zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo
4. nizka kakovost življenja zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcih
5. pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare
6. v veliki meri primanjkuje denarja
7. se omeji vključevanje v razne aktivnosti
8. razlog za v dom je slabo zdravje oziroma bolezen
9. običajno življenje v domu povsem zadostuje
10. mnenja, da bi bili v varovanem stanovanju sami in osamljeni
11. večina pogoša svoje partnerje, prijatelje, sorodnike in obiske otrok
12. oskrbovalke - nekaterim pomenijo edino vezo z zunanjim svetom
13. višje izobraženi mnenja, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno
14. tisti z nižjo izobrazbo menijo, da bi bilo lahko bolje
15. pogošajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike
16. vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja, prehranjevanja in čiščenja
17. o svojih možnostih slabo informirani
18. izrabiti prosti čas znajo tudi v domu
19. večina se popolnoma prilagodi na domsko življenje
20. si oskrbnino v domu plačujejo sami, nekaterim pomagajo svojci, občina
21. različno doživljajo inštitucijo: nekaterim predstavlja varnost, zadovoljstvo, spet druge utesnjuje
22. starim največ pomeni, da jih osebe dobro sprejema
23. kvaliteta življenja je povezana z njihovim zadovoljstvom, pričakovanji in prioriteto
24. stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove občutno spremenila - razmišljajo racionalno in osveščeno

- stari ljudje v domačem okolju

25. veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, da se razumejo s svojimi bližnjimi
26. srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni
27. pomemben povezovalac razna društva
28. ljudje, ki ostajajo v stanovanjih prikrajšani za aktivno vključevanje v društva - imajo manj stikov
29. pokretni imajo več stikov kot nepokretni
30. obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke
31. velik delež starih je osamljenih
32. starim ljudem v pomoč sosedje, problem v blokih in tam kjer se sosedji med seboj ne poznajo
33. nekateri imajo dobre izkušnje s svojo starostjo
34. mnenja, da jim družba ne posveča toliko pozornosti
35. osebni stiki so jim zelo pomembni
36. je najpomembnejša mreža družina sama
37. vsi so poleg družine vpeti še v druge socialne mreže
38. reševanje križank, branje knjig, računalnik, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom
39. važen kvaliteten odnos s svojimi pomembnimi drugimi
40. počitek kot sestavni del njihovega dneva
41. vsi imajo zadovoljive stike s svojimi domačimi
42. med osebami, ki živijo doma, večji delež takih, ki so člani društva upokojencev
43. ki živijo doma so pri gospodinskih opravilih bolj samostojni
44. varovana stanovanja - ohranijo svojo samostojnost in jim je hkrati omogočen hiter dostop do oskrbe
45. želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju
46. želijo si obiske zdravnikov na domu, več informacij o oskrbi na domu
47. potrebe po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči
48. večinoma želijo in potrebujejo stike z mlajšo generacijo
49. želijo si predvsem zdravja, da bi jih ljudje bolj upoštevali
50. večina na starosti nima želja, razen zdravja in dobrega počutja
51. navajajo pomanjkanje nematerialnih potreb za boljšo kvaliteto njihovih življenj
52. za kvalitetnejše odnose: nevsiljivost do svojih otrok, sposobnost poslušanja in nekritiziranje vnukov
53. pomoč dobijo vsi tisti, ki zanjo zaprosijo (patronažna služba - storitev nege na domu)
54. člani društva upokojencev se srečajo s prijatelji in spoznavajo nove ljudi - pomembno za ohranjanje njihove socialne mreže
55. star človek naj ostane čim dlje v svojem domačem okolju (menijo CSD)
56. manjka dober dialog med vsemi organizacijami, ki nudijo pomoč
57. osebi, ki z nekom živi je veliko lažje
58. stanovanje je tudi pomemben dejavnik
59. največ se jih preživlja z osebno pokojnino
60. večina se jih pritožuje nad nizkimi prejemki
61. v veliko krajevnikih skupnostih deluje skupina starih za samopomoč

62. lažje svojo starost sprejmejo tisti, ki so nanjo pripravljene
63. izobrazba je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja
64. dobivajo kosilo iz DSO - na ta način še dalj časa živijo doma
65. v domovih starostniki hitreje duševno propadejo
66. bojijo se odvisnosti od drugih ljudi
67. več osamljenih je na podeželju
68. upokojenski blok primerna rešitev - obiski, pomoč in svetovanje več ljudem v krajšem časovnem terminu
69. upokojenke, ki obiskujejo Univerzo za 3. življenjsko obdobje so manj osamljene, starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno
70. skupine za kakovostno starost zadovoljuje temeljne potrebe ter nematerialne socialne potrebe
71. skupine pozitivno vplivajo na kakovost življenja starih

Obdobje devetdesetih

- stari ljudje v domu starejših

72. večinoma ne počnejo nič
73. redki se ukvarjajo z ročnimi deli, berejo
74. prepričani so, da se je s starostjo treba sprijazniti
75. bi več časa posvetili izobrazbi
76. kar manjka v domu je individualno delo s posamezniki
77. bolje materialno preskrbljeni kot so bili nekoč
78. v domu prevladuje ženska populacija
79. izobrazbena struktura zelo nizka, večina nima niti osnovne šole
80. v skupino za samopomoč jih je zelo malo vključenih
81. v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži
82. odhod v dom – bolezen, izguba partnerja, stanovanja, kjer je živel
83. s prihodom v dom se je večini življenje obrnilo na boljše
84. dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi
85. zelo jih motijo oskrbovanci doma, ki so duševno moteni
86. imajo najpogostejše stike s strežnicami, zdravstvenim kadrom in čistilkami
87. socialni delavci v domovih za stare preobremenjeni – se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri
88. ljudje večinoma s podeželja so skromnejši v svojih potrebah in pričakovanjih, je tudi kvaliteta življenja nekoliko višja
89. med populacijo prevladuje ženski spol nad moškim, starost pri ženskah je višja
90. pokojnine glavni vir prejemkov
91. tri dejavnosti, ki so organizirane v okviru inštitucije – prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor
92. inštitucije lahko bolj ali manj toge pri zagotavljanju ustreznega nivoja storitev
93. v manjših občinah prevladujejo oskrbovanci z nižjo izobrazbo
94. vzrok za prihod v dom je bolezen
95. delavci doma menijo, da bi s povečanjem strokovnega kadra svoje delo razbremenili in izboljšali kakovost življenja oskrbovancev
96. veliko žensk dobiva socialno pomoč, večina njih ni nikoli bila v službi
97. vernost oskrbovancem krepi pripadnost neki skupini, jim zmanjšuje občutek osamljenosti

- stari ljudje v domačem okolju

98. manjka jim stik z ljudmi, z zunanjim svetom
99. počutijo se osamljeni, hrepenijo po ljudeh
100. večina jih odklanja dom
101. socialni stiki v mestu so manj pristni kakor na vasi
102. pogosti stiki, povezanost starostnikov s svojimi potomci
103. večina živi v primernih stanovanjih, centralno ogrevanih
104. po potrebi zdravnik ali patronažna sestra obišče tudi na dom
105. za onemogle moške skrbe v celoti ženske, za ženske pa njihovi otroci
106. če bi morali kakršnokoli pomoč plačevati, bi jo 60 % vprašanih lahko plačalo
107. zanimanje za vključitev v ponujene dejavnosti in krožke pri ženskah mnogo večje
108. vključitev v Univerzo za 3. življenjsko obdobje osmišlja stara leta
109. v času upokojitve niso razvijali novih socialnih odnosov, pristočasne aktivnosti pa so skrčili
110. čeprav imajo dosti pozitivnega potenciala v sebi, se ne počutijo zdravi, srečni in zadovoljni
111. njihove želje se nanašajo na zdravje in materialne dobrine, večina nima nobenih ciljev in načrtov za naprej, večina jih ne najde smisla in motivov za življenje naprej
112. na vasi prevladujeta sorodstvena podporna mreža in mreža integrirane povezanosti, v mestu pa samozadostna podporna mreža in mreža pri osebah z zaprto osebnostjo
113. se raje obračajo po pomoč v neformalni sektor
114. mnenja o življenju v domu za stare so pozitivna, le malo ljudi bivanje v domu zavrača
115. prežgodnja umrljivost se je zmanjšala - odprave številnih nalezljivih bolezni, izboljšanje higienskih razmer, pogojev bivanja, prehrane in medicinske preventive
116. prednost današnje generacije starih ljudi - večja avtonomnost generacij in neodvisnost starih ljudi
117. za stare ljudi veliko bolje poskrbljeno kot nekoč, saj imajo redne prejemke, obstajajo domovi za stare in razne oblike formalne in neformalne pomoči

118. dejavniki, ki vplivajo na kvaliteto življenja - družine in odnosi v njej in socialna država
119. bivanje v določeni občini nima pomembnega vpliva na kvaliteto življenja starih
120. kvaliteta življenja starih ni odvisna od njihovega materialnega stanja
121. pomoč največkrat nudijo svojci, zato stari ne izražajo potreb po pomoči inštitucij
122. vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično – duhovno dobro počutje
123. pri mlajših generacij, ki se bodo starale v prihodnjih letih, izobrazbena raven dviguje
124. laična nega in gospodinjstva pomoč starim na domu ter vodenje skupin za samopomoč se kažeta kot pozitivni in pomembni pri ohranjanju in dvigu kakovostne starosti
125. pokojninsko invalidska zavarovanja in mreža socialno zdravstvenih ustanov omogočata sorazmerno dobro materialno in telesno preskrbljenost
126. odnos do starosti in razdvojenosti med generacijami lahko ocenimo za enega najslabših v njihovi zgodovini
127. za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja
128. v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja
129. pomanjkanje stikov z drugimi
130. osamljenost in izoliranost glavna vzroka, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč

Obdobje osemdesetih (dve diplomski nalogi)

- stari ljudje v domu starejših

131. izobrazba zelo nizka
132. večina žensk je gospodinj
133. počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom
134. delovna terapija še ni zažvela
135. pomagajo osebjem doma pri vsakdanjih opravilih
136. večina stanovalcev je iz mestnega okolja
137. na lastno pobudo prišlo v dom ena tretina
138. večina jih ima pogoste stike s sorodniki
139. pripombe na račun hrane

- stari ljudje v domačem okolju

140. življenjski standard starostnikov nizek
141. nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito
142. večina starih živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov
143. več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjstkih del in osamljenosti
144. zdravstveno stanje anketirane populacije je slabo
145. se ne udeležujejo pogosto prireditev
146. nekateri hodijo samo še v cerkev
147. lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost
148. veliko jih živi v kmečkih hišah, ki so nujno potrebne popravil
149. veliko je starejših, ki je od najbližje trgovine oddaljena celo za več kot dva kilometra
150. več žensk kakor moških ni nikjer včlanjenih
151. le patronažna sestra prihaja večkrat starostnikom
152. večini še vedno dom za starejše pomeni sinonim za »hiralnico«
153. ne želijo v dom

Diplomska naloga iz leta 1968

154. ženske običajno ostanejo same in skrbijo zase dokler jim to zdravstveno stanje dopušča
155. moški se ponovno poročijo
156. ženske se niso zaposlovale
157. večina starejših živi v urejenem socialnem okolju
158. določeno število starejših počuti osamljene, pogrešajo družbe in razvedrila
159. stiki med starši in otroki so bolj pogosti v mestu kot v okolju
160. krajevne skupnosti naj bi bile organizator pomoči starejšim na domu s šolami in drugimi družbenimi organizacijami
161. osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

PRILOGA C: KODIRANJE

3.7. Kodiranje in ureditev izjav -

KODE :

AKTIVNOSTI (individualno,skupinsko,prosti čas,možnost gibanja)
ZADOVOLJSTVO (ocena stanja ; materialnega in zdravstvenega, oziroma počutja vprašanih oseb, njihove želje in potrebe..Kaj je tisto, kar jih moti? Kaj je tisto, kar jim veliko pomeni? S čem so zadovoljni, s čem niso?)
SOCIALNI STIKI (formalna in neformalna socialna mreža)
IZOBRAZBA (je izobrazba pomemben dejavnik pri dvigu kvalitete življenja)
DOŽIVLJANJE STAROSTI IN OKOLJA V KATEREM ŽIVLJO
DRUŽBENA SKR, POMOČ (formalni, neformalni sektor)

AKTIVNOSTI

_____diplomske naloge 2000 - 2007_____

1. si popestrijo dan z raznimi aktivnostmi
2. individualni načrt
4. nizka kakovost življenja zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcev
5. pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare
7. se omeji vključevanje v razne aktivnosti
18. izrabiti prosti čas znajo tudi v domu
26. srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni
30. obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke
38. reševanje križank, branje knjig, računalnik, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom
40. počitek kot sestavni del njihovega dneva
43. ki živijo doma so pri gospodinjskih opravilih bolj samostojni

_____diplomske naloge devetdesetih_____

72. večinoma ne počnejo nič
73. redki se ukvarjajo z ročnimi deli,berejo
76. kar manjka v domu je individualno delo s posamezniki
81. v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži
84. dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi

_____diplomske naloge osemdesetih_____

132. večina žensk je gospodinj
134. delovna terapija še ni zaživela
135. pomagajo osebju doma pri vsakdanjih opravilih

_____diplomska naloga iz leta 1968_____

156. ženske se niso zaposlovale
161. osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

ZADOVOLJSTVO

_____diplomske naloge 2000-2007_____

3. zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo
6. v veliki meri primanjkuje denarja
8. razlog za v dom je slabo zdravje oziroma bolezen
9. običajno življenje v domu povsem zadostuje
15. pogrešajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike
16. vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja, prehranjevanja in čiščenja
17. o svojih možnostih slabo informirani
20. si oskrbnino v domu plačujejo sami, nekaterim pomagajo svojci, občina
22. starim največ pomeni to, da jih osebe dobro sprejema
23. kvaliteta življenja je povezana z njihovim zadovoljstvom,pričakovanji in prioriteto
25. veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, da se razumejo s svojimi bližnjimi
33. nekateri imajo dobre izkušnje s svojo starostjo
34. mnenja , da jim družba ne posveča toliko pozornosti
35. osebni stiki so jim zelo pomembni
39. važen kvaliteten odnos s svojimi pomembnimi drugimi
45. želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju
46. želijo si obiske zdravnikov na domu, več informacij o oskrbi na domu
47. potrebe po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči

- 48. večinoma želijo in potrebujejo stike z mlajšo generacijo
- 49. želijo si predvsem zdravja, da bi jih ljudje bolj upoštevali
- 50. večina na starosti nima želja, razen zdravja in dobrega počutja
- 51. navajajo pomanjkanje nematerialnih potreb za boljšo kvaliteto njihovih življenj
- 59. največ se jih preživlja z osebno pokojnino
- 60. večina se jih pritožuje nad nizkimi prejemki
- 66. bojijo se odvisnosti od drugih ljudi

_____diplomske naloge devetdesetih_____

- 74. prepričani, da se je s starostjo treba sprijazniti
- 82. odhod v dom – bolezen, izguba partnerja, stanovanja, kjer je živel
- 85. zelo jih motijo oskrbovanci doma, ki so duševno moteni
- 88. ljudje večinoma s podeželja so skromnejši v svojih potrebah in pričakovanjih je tudi kvaliteta življenja nekoliko višja
- 90. pokojnine glavni vir prejemkov
- 94. vzrok za prihod v dom je bolezen
- 98. manjka jim stik z ljudmi, z zunanjim svetom
- 99. počutijo se osamljeni, hrepenijo po ljudeh
- 106. če bi morali kakršnokoli pomoč plačevati, bi jo 60 % vprašanih lahko plačalo
- 110. čeprav imajo dosti pozitivnega potenciala v sebi, se ne počutijo zdravi, srečni in zadovoljni
- 111. njihove želje se nanašajo na zdravje in materialne dobrine, večina nima nobenih ciljev in načrtov za naprej, večina jih ne najde smisla in motivov za življenje naprej
- 115. prezgodnja umrljivost se je zmanjšala - odprave številnih nalezljivih bolezní, izboljšanje higienskih razmer, pogojev bivanja, prehrane in medicinske preventive
- 120. kvaliteta življenja starih ni odvisna od njihovega materialnega stanja
- 122. vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično – duhovno dobro počutje
- 125. pokojninsko invalidska zavarovanja in mreža socialno zdravstvenih ustanov omogočata sorazmerno dobro materialno in telesno preskrbljenost

_____diplomske naloge osemdesetih_____

- 133. počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom
- 139. pripombe na račun hrane
- 144. zdravstveno stanje anketirane populacije je slabo

_____diplomska naloga iz leta 1968_____

- 158. določeno število starejših počuti osamljene, pogrešajo družbe in razvedrila

SOCIALNI STIKI

_____diplomske naloge 2000-2007_____

- 11. večina pogreša svoje partnerje, prijatelje, sorodnike in obiske otrok
- 12. oskrbovalke nekaterim pomenijo edino vezo z zunanjim svetom
- 28. ljudje, ki ostajajo v stanovanjih prikrajšani za aktivno vključevanje v društva – imajo manj stikov
- 29. pokretni imajo več stikov kot nepokretni
- 31. velik delež starih je osamljenih
- 36. je najpomembnejša mreža družina sama
- 37. vsi so poleg družine vpeti še v druge socialne mreže
- 41. vsi imajo zadovoljive stike s svojimi domačimi
- 42. med osebami, ki živijo doma, večji delež takih, ki so člani društva upokojencev
- 52. za kvalitetnejše odnose : nevsiljivost do svojih otrok, sposobnost poslušanja in nekritiziranje vnukov
- 54. člani društva upokojencev se srečajo s prijatelji in spoznavajo nove ljudi – pomembno za ohranjanje njihove socialne mreže
- 57. osebi, ki z nekom živi je veliko boljše
- 61. v veliko krajevnih skupnosti deluje skupina starih za samopomoč
- 69. upokojenke, ki obiskujejo Univerzo za 3. življenjsko obdobje so manj osamljene, starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno
- 70. skupine za kakovostno starost zadovoljujejo temeljne potrebe ter nematerialne socialne potrebe
- 71. skupine pozitivno vplivajo na kakovost življenja starih

_____diplomske naloge devetdesetih_____

- 80. v skupino za samopomoč jih je zelo malo vključenih
- 86. imajo najpogostejše stike s strežnicami, zdravstvenim kadrom in čistilkami
- 87. socialni delavci v domovih za stare preobremenjeni – se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri
- 91. tri dejavnosti, ki so organizirane v okviru inštitucije – prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor
- 95. delavci doma menijo, da bi s povečanjem strokovnega kadra svoje delo razbremenili in izboljšali kakovost življenja oskrbovancev
- 97. vernost oskrbovancem krepi pripadnost neki skupini, jim zmanjšuje občutek osamljenosti
- 101. socialni stiki v mestu so manj pristni kakor na vasi
- 102. pogosti stiki, povezanost starostnikov s svojimi potomci
- 108. vključitev v Univerzo za tretje življenjsko obdobje osmišlja stara leta
- 109. v času upokojitve niso razvijali novih socialnih odnosov, pristočasne aktivnosti pa so skrčili
- 112. na vasi prevladujeta sorodstvena podporna mreža in mreža integrirane povezanosti, v mestu pa samozadostna podporna mreža in mreža pri osebah z zaprto osebnostjo

129. pomanjkanje stikov z drugimi
 130. osamljenost in izoliranost glavna vzroka, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč
 _____diplomske naloge 2000-2007_____
138. večina jih ima pogoste stike s sorodniki
 142. večina starih živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov
 145. se ne udeležujejo pogosto prireditev
 146. nekateri hodijo samo še v cerkev
 151. le patronažna sestra prihaja večkrat starostnikom
 _____diplomska naloga iz leta 1968_____
159. stiki med starši in otroki so bolj pogosti v mestu kot v okolišu

IZOBRAZBA

- _____diplomske naloge 2000-2007_____
13. višje izobraženi menija, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno
 14. tisti z nižjo izobrazbo menijo, da bi lahko bilo bolje
 63. izobrazba je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja
 _____diplomske naloge devetdesetih_____
75. bi več časa posvetili izobrazbi
 79. izobrazbena struktura zelo nizka, večina nima niti osnovne šole
 93. v manjših občinah prevladujejo oskrbovanci z nižjo izobrazbo
 123. pri mlajših generacijah, ki se bodo starale v prihodnjih letih, izobrazbena raven dviguje
 _____diplomske naloge osemdesetih_____
131. izobrazba zelo nizka

DOŽIVLJANJE STAROSTI IN OKOLJA V KATEREM ŽIVIMO

- _____diplomske naloge 2000 – 2007_____
10. menija, da bi bili v varovanem stanovanju sami in osamljeni
 19. večina se popolnoma prilagodi na domsko življenje
 21. različno doživljajo inštitucijo: nekaterim predstavlja varnost, zadovoljstvo, spet druge utesnjuje
 24. stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove občutno spremenila – razmišljajo racionalno in osveščeno
 44. varovana stanovanja – ohranijo svojo samostojnost in jim je hkrati omogočen hiter dostop do oskrbe
 58. stanovanje je tudi pomemben dejavnik
 62. lažje svojo starost sprejmejo tisti, ki so nanjo pripravljeni
 65. v domovih starostniki hitreje duševno propadejo
 67. več osamljenih je na podeželju
 68. upokojski blok primerna rešitev – obiski, pomoč in svetovanje več ljudem v krajšem časovnem terminu
 _____diplomske naloge devetdesetih_____
83. s prihodom v dom se je večini življenje obrnilo na boljše
 92. inštitucije lahko bolj ali manj toge pri zagotavljanju ustreznega nivoja storitev
 100. večina jih odklanja dom
 103. večina živi v primernih stanovanjih
 114. menija o življenju v domu za stare so pozitivna, le malo ljudi bivanje v domu zavrača
 116. prednost današnje generacije starih ljudi – večja avtonomnost generacij in neodvisnost starih ljudi
 119. bivanje v določeni občini nima pomembnega vpliva na kvaliteto življenja starih
 126. odnos do starosti in razdvojenost med generacijami lahko ocenimo za enega najslabših v njihovi zgodovini
 127. za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja
 128. v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja
 _____diplomske naloge osemdesetih_____
136. večina stanovalcev je iz mestnega okolja
 137. na lastno pobudo prišlo v dom ena tretjina
 147. lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost
 148. veliko jih živi v kmečkih hišah, ki so nujno potrebne popravit, brez sanitarij
 152. večini še vedno dom za starejše pomeni sinonim za »hiralnico«
 153. ne želijo v dom
 _____diplomska naloga iz leta 1968_____
157. večina starejših živi v urejenem socialnem okolju

DRUŽBENA SKRIB, POMOČ

- _____diplomske naloge 2000 – 2007_____
32. stari ljudem v pomoč sosedje, problem v blokih in tam kjer se sosedji med seboj ne poznajo
 53. pomoč dobijo vsi tisti, ki zanjo zaprosijo (patronažna sestra – storitev nege na domu)
 55. star človek naj ostane čim dlje v svojem domačem okolju (menijo CSD)
 56. manjka dober dialog med vsemi organizacijami, ki nudijo pomoč
 64. dobivajo kosilo iz DSO - na ta način še dalj časa živijo doma
 _____diplomske naloge devetdesetih_____
78. v domu prevladuje ženska populacija

89. med populacijo prevladuje ženski spol nad moškim, starost je pri ženskah višja
 96. veliko žensk dobiva socialno pomoč, večina njih ni nikoli bila v službi
 104. po potrebi zdravnik ali patronažna sestra obišče tudi na dom
 105. za onemogle moške skrbe v celoti ženske, za ženske pa njihovi otroci
 107. zanimanje za vključitev v ponujene dejavnosti in krožke pri ženskah mnogo večje
 113. se raje obračajo po pomoč v neformalni sektor
 117. za stare ljudi veliko bolje poskrbljeno kot nekoč, saj imajo redne prejemke, obstajajo domovi za stare in razne oblike formalne in neformalne pomoči
 118. dejavniki, ki vplivajo na kvaliteto življenja, družine in odnosi v njej in socialna država
 121. pomoč največkrat nudijo svojci, zato stari ne izražajo potreb po pomoči inštitucij
 124. laična nega in gospodinjstva pomoč starim na domu ter vodenje skupin za samopomoč se kaže kot pozitivni in pomembni pri ohranjanju in dvigu kakovostne starosti
 _____ diplomski nalogi osemdesetih _____
 140. življenjski standard starostnikov nizek
 141. nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito
 143. več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjstkih del in osamljenosti
 149. veliko je starejših, ki je od najbližje trgovine oddaljena celo za več kot dva kilometra
 150. več žensk kakor moških ni nikjer včlanjenih
 _____ diplomska naloga iz leta 1968 _____
 155. moški se ponovno poročijo
 160. krajevne skupnosti naj bi bile organizator pomoči starejšim na domu s šolami in družbenimi organizacijami

3.8. Primer kodiranja znotraj posameznih faz

Individualno, skupinsko, prosti čas, možnost gibanja	AKTIVNOSTI
si popestrijo dan z raznimi aktivnostmi	prostočasne dejavnosti
individualni načrt	aktivnosti na individualni ravni
nizka kakovost življenja zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcev	omejena aktivnost pri gibalno oviranih
pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare	večja aktivnost v domu za stare
se omeji vključevanje v razne aktivnosti	omejena aktivnost
izrabiti prosti čas znajo tudi v domu	prostočasne dejavnosti
srečno se počutijo, ko lahko delajo in so koristni	
obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke	prostočasne dejavnosti
reševanje križank, branje knjig, računalnik, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom	prostočasne dejavnosti
počitek kot sestavni del njihovega dneva	pomembnost počitka
ki živijo doma so pri gospodinjstkih opravilih bolj samostojni	samostojnost v domačem okolju
večinoma ne počnejo nič	prostočasne dejavnosti
redki se ukvarjajo z ročnimi deli, berejo	prostočasne dejavnosti
kar manjka v domu je individualno delo s posamezniki	aktivnosti na individualni ravni
v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži	prostočasne dejavnosti
dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi	prostočasne dejavnosti
večina žensk je gospodinj	delitev dela
delovna terapija še ni zaživela	potreba po delovni terapiji
pomagajo osebju doma pri vsakdanjih opravilih	prostočasne dejavnosti
ženske se niso zaposlovale	delitev dela
osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost	omejene aktivnosti zaradi občutka osamljenosti

ocena stanja, njihove želje in potrebe..Kaj je tisto, kar jim moti?, Kaj je tisto, kar jim veliko pomeni? S čem so zadovoljni, s čem niso?	ZADOVOLJSTVO
--	---------------------

zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo	zadovoljni s ponudbo doma
v veliki meri primanjkuje denarja	prejemki
razlog za v dom je slabo zdravje oziroma bolezen	zdravstveno stanje
običajno življenje v domu povsem zadostuje	zadovoljni s ponudbo doma
pogrešajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike	nezadovoljstvo
vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja, prehranjevanja in čiščenja	nezadovoljstvo
o svojih možnostih slabo informirani	želje in potrebe
si oskrbnino v domu plačujejo sami, nekaterim pomagajo svojci, občina	prejemki
starim največ pomeni to, da jih osebje dobro sprejema	zadovoljstvo z osebjem
kvaliteta življenja je povezana z njihovim zadovoljstvom, pričakovanji in prioriteto	želje in potrebe
veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, da se razumejo s svojimi bližnjimi	zadovoljstvo z osebjem
nekateri imajo dobre izkušnje s svojo starostjo	zadovoljstvo s starostjo
mnenja, da jim družba ne posveča toliko pozornosti	nezadovoljstvo
osebni stiki so jim zelo pomembni	socialne nematerialne potrebe
važen kvaliteten odnos s svojimi pomembnimi drugimi	socialne nematerialne potrebe
želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju	želje in potrebe
želijo si obiske zdravnikov na domu, več informacij o oskrbi na domu	želje in potrebe
potrebe po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči	želje in potrebe
večinoma želijo in potrebujejo stike z mlajšo generacijo	socialne nematerialne potrebe
želijo si predvsem zdravja, da bi jih ljudje bolj upoštevali	želje in potrebe
večina na starosti nima želja, razen zdravja in dobrega počutja	želje in potrebe
navajajo pomanjkanje nematerialnih potreb za boljšo kvaliteto njihovih življenj	socialne nematerialne potrebe
največ se jih preživlja z osebno pokojnino	prejemki
večina se jih pritožuje nad nizkimi prejemki	prejemki
bojijo se odvisnosti od drugih ljudi	materialno stanje
prepričani, da se je s starostjo treba sprijazniti	pojmovanje starosti
odhod v dom – bolezen, izguba partnerja, stanovanja, kjer je živel	zdravstveno stanje
zelo jih motijo oskrbovanci doma, ki so duševno moteni	nezadovoljstvo
ljudje večinoma s podeželja so skromnejši v svojih potrebah in pričakovanjih je tudi kvaliteta življenja nekoliko višja	želje in potrebe
pokojnine glavni vir prejemkov	prejemki
vzrok za prihod v dom je bolezen	zdravstveno stanje
manjka jim stik z ljudmi, z zunanjim svetom	socialne nematerialne potrebe
počutijo se osamljeni, hrepenijo po ljudeh	socialne nematerialne potrebe
če bi morali kakršnokoli pomoč plačevati, bi jo 60 % vprašanih lahko plačalo	prejemki
čeprav imajo dosti pozitivnega potenciala v sebi, se ne počutijo zdravi, srečni in zadovoljni	nezadovoljstvo
njihove želje se nanašajo na zdravje in materialne dobrine, večina nima nobenih ciljev in načrtov za naprej, večina jih ne najde smisla in motivov za življenje naprej	nezadovoljstvo
prezgodnja umrljivost se je zmanjšala - odprave številnih nalezljivih bolezni, izboljšanje higienskih razmer, pogojev bivanja, prehrane in medicinske preventive	življenjske razmere
kvaliteta življenja starih ni odvisna od njihovega materialnega stanja	materialno stanje
vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično – duhovno dobro počutje	želje in potrebe
pokojninsko invalidska zavarovanja in mreža socialno zdravstvenih ustanov omogočata sorazmerno dobro materialno in telesno preskrbljenost	materialno stanje
počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom	zadovoljstvo s ponudbo doma
pripombe na račun hrane	nezadovoljstvo

zdravstveno stanje anketirane populacije je slabo	zdravstveno stanje
določeno število starejših počuti osamljene, pogrešajo družbe in razvedrila	nezadovoljstvo

Formalna in neformalna socialna mreža	SOCIALNI STIKI
večina pogreša svoje partnerje, prijatelje, sorodnike in obiske otrok	manj stikov
oskrbovalke nekaterim pomenijo edino vezo z zunanjim svetom	osebje
ljudje, ki ostajajo v stanovanjih prikrajšani za aktivno vključevanje v društva – imajo manj stikov	manj stikov
pokretni imajo več stikov kot nepokretni	manj stikov
velik delež starih je osamljenih	osamljenost
je najpomembnejša mreža družina sama	družina
vsi so poleg družine vpeti še v druge socialne mreže	društva, skupine
vsi imajo zadovoljive stike s svojimi domačimi	družina
med osebami, ki živijo doma, večji delež takih, ki so člani društva upokojencev	društva, skupine
za kvalitetnejše odnose: nevsiljivost do svojih otrok, sposobnost poslušanja in nekritiziranje vnukov	družina
člani društva upokojencev se srečajo s prijatelji in spoznavajo nove ljudi – pomembno za ohranjanje njihove socialne mreže	društva, skupine
osebi, ki z nekom živi je veliko bolje	osamljenost
v veliko krajevnih skupnosti deluje skupina starih za samopomoč	društva, skupine
upokojenke, ki obiskujejo Univerzo za 3. življenjsko obdobje so manj osamljene, starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno	društva, skupine
skupine za kakovostno starost zadovoljujejo temeljne potrebe ter nematerialne socialne potrebe	društva, skupine
skupine pozitivno vplivajo na kakovost življenja starih	društva, skupine
v skupino za samopomoč jih je zelo malo vključenih	društva, skupine
imajo najpogostejše stike s strežnicami, zdravstvenim kadrom in čistilkami	osebje
socialni delavci v domovih za stare preobremenjeni – se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri	osebje
tri dejavnosti, ki so organizirane v okviru inštitucije – prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor	društva, skupine
vernost oskrbovancem krepi pripadnost neki skupini, jim zmanjšuje občutek osamljenosti	društva, skupine
socialni stiki v mestu so manj pristni kakor na vasi	razlike – vas, mesto
pogosti stiki, povezanost starostnikov s svojimi potomci	družina
vključitev v Univerzo za tretje življenjsko obdobje osmišlja stara leta	društva, skupine
v času upokojitve niso razvijali novih socialnih odnosov, pristočasne aktivnosti pa so skrčili	manj stikov
na vasi prevladujeta sorodstvena podporna mreža in mreža integrirane povezanosti, v mestu pa samozadostna podporna mreža in mreža pri osebah z zaprto osebnostjo	razlike – vas, mesto
pomanjkanje stikov z drugimi	manj stikov
osamljenost in izoliranost glavna vzroka, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč	društva, skupine
večina jih ima pogoste stike s sorodniki	družina
večina starih živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov	družina
se ne udeležujejo pogosto prireditev	manj stikov
nekateri hodijo samo še v cerkev	manj stikov
le patronažna sestra prihaja večkrat starostnikom	osebje
stiki med starši in otroki so bolj pogosti v mestu kot v okolišu	družina

Je izobrazba pomemben dejavnik pri dvigu kvalitete življenja ?	IZOBRAZBA
višje izobraženi menija, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno	višja izobrazba
tisti z nižjo izobrazbo menijo, da bi lahko bilo bolje	nižja izobrazba
izobrazba je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja	pomen izobrazbe
bi več časa posvetili izobrazbi	pomen izobrazbe
izobrazbena struktura zelo nizka, večina nima niti osnovne šole	nižja izobrazba
v manjših občinah prevladujejo oskrbovanci z nižjo izobrazbo	nižja izobrazba
pri mlajših generacijah, ki se bodo starale v prihodnjih letih, izobrazbena raven dviguje	pomen izobrazbe
izobrazba zelo nizka	nižja izobrazba

Pojmovanje starosti, smiselna starost, kako doživljajo okolje	DOŽIVLJANJE STAROSTI IN OKOLJA V KATEREM ŽIVJO
mnenja, da bi bili v varovanem stanovanju sami in osamljeni	alternativna stanovanja
večina se popolnoma prilagodi na domsko življenje	dom starejših
različno doživljajo inštitucijo: nekaterim predstavlja varnost, zadovoljstvo, spet druge utesnjuje	dom starejših
stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove občutno spremenila –razmišljajo racionalno in osveščeno	dom starejših
varovana stanovanja – ohranijo svojo samostojnost in jim je hkrati omogočen hiter dostop do oskrbe	alternativna stanovanja
stanovanje je tudi pomemben dejavnik	domače okolje
lažje svojo starost sprejmejo tisti, ki so nanjo pripravljeni	osebni značaj
v domovih starostniki hitreje duševno propadejo	dom starejših
več osamljenih je na podeželju	domače okolje
upokojenski blok primerna rešitev – obiski, pomoč in svetovanje več ljudem v krajšem časovnem terminu	alternativna stanovanja
s prihodom v dom se je večini življenje obrnilo na boljše	dom starejših
inštitucije lahko bolj ali manj toge pri zagotavljanju ustreznega nivoja storitev	dom starejših
večina jih odklanja dom	dom starejših
večina živi v primernih stanovanjih	domače okolje
mnenja o življenju v domu za stare so pozitivna, le malo ljudi bivanje v domu zavrača	dom starejših
prednost današnje generacije starih ljudi – večja avtonomnost generacij in neodvisnost starih ljudi	osebni značaj
bivanje v določeni občini nima pomembnega vpliva na kvaliteto življenja starih	domače okolje
odnos do starosti in razdvojenost med generacijami lahko ocenimo za enega najslabših v njihovi zgodovini	osebni značaj
za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja	domače okolje
v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja	dom starejših
večina stanovalcev je iz mestnega okolja	dom starejših
na lastno pobudo prišlo v dom ena tretjina	dom starejših
lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost	domače okolje
veliko jih živi v kmečkih hišah, ki so nujno potrebne popravil, brez sanitarij	domače okolje
večini še vedno dom za starejše pomeni sinonim za »hiralnico«	dom starejših
ne želijo v dom	dom starejših
večina starejših živi v urejenem socialnem okolju	domače okolje

Formalni,neformalni sektor	DRUŽBENA SKRB,POMOČ
starim ljudem v pomoč sosedje,problem v blokih in tam kjer se sosedji med seboj ne poznajo	sosedi
pomoč dobijo vsi tisti, ki zanjo zaprosijo (patronažna sestra – storitev nege na domu)	storitve
star človek naj ostane čim dlje v svojem domačem okolju (menijo CSD)	strokovnjaki
manjka dober dialog med vsemi organizacijami, ki nudijo pomoč	strokovnjaki
dobivajo kosilo iz DSO - na ta način še dalj časa živijo doma	storitve
v domu prevladuje ženska populacija	spol
med populacijo prevladuje ženski spol nad moškim, starost je pri ženskah višja	spol
veliko žensk dobiva socialno pomoč, večina njih ni nikoli bila v službi	spol
po potrebi zdravnik ali patronažna sestra obišče tudi na dom	storitve
za onemogle moške skrbe v celoti ženske, za ženske pa njihovi otroci	svojci
zanimanje za vključitev v ponujene dejavnosti in krožke pri ženskah mnogo večje	spol
se raje obračajo po pomoč v neformalni sektor	svojci
za stare ljudi veliko bolje poskrbljeno kot nekoč, saj imajo redne prejemke, obstajajo domovi za stare in razne oblike formalne in neformalne pomoči	država
dejavniki, ki vplivajo na kvaliteto življenja ,družine in odnosi v njej in socialna država	svojci
pomoč največkrat nudijo svojci, zato stari ne izražajo potreb po pomoči inštitucij	svojci
laična nega in gospodinjska pomoč starim na domu ter vodenje skupin za samopomoč se kaže kot pozitivni in pomembni pri ohranjanju in dvigu kakovostne starosti	storitve
življenjski standard starostnikov nizek	država
nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito	država
več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjskih del in osamljenosti	država
veliko je starejših, ki je od najbližje trgovine oddaljena celo za več kot dva kilometra	
več žensk kakor moških ni nikjer včlanjenih	spol
moški se ponovno poročijo	spol
krajevne skupnosti naj bi bile organizator pomoči starejšim na domu	država

PRILOGA D: UREDITEV POJMOV

3.9 Urejanje izjav v kategorije po kodah

AKTIVNOSTI :

prostočasne dejavnosti :

- si popestrijo dan z raznimi aktivnostmi
- izrabiti prosti čas znajo tudi v domu
- obdelovanje vrta, pospravljanje, skrb za vnuke
- reševanje križank, branje knjig, računalnik, posvetiti pozornost telesu, duši in odnosom
- večinoma ne počnejo nič
- dneve si zapolnijo z vsakdanjimi opravili in interesnimi dejavnostmi
- redki se ukvarjajo z ročnimi deli, berejo
- pomagajo osebju doma pri vsakdanjih opravilih
- v domu je dvakrat na mesec organiziran verski obred, ki se ga večina udeleži

aktivnosti na individualni ravni :

- individualni načrt
- kar manjka v domu je individualno delo s posamezniki

omejena aktivnost pri gibalno oviranih:

- nizka kakovost življenja zlasti pri delno pokretnih in nepokretnih stanovalcev

večja aktivnost v domu za stare :

- pogosteje opravljajo aktivnosti osebe, ki živijo v domu za stare

omejena aktivnost :

- se omeji vključevanje v razne aktivnosti

pomembnost počitka :

- počitek kot sestavni del njihovega dneva

samostojnost v njihovem domačem okolju :

- ki živijo doma so pri gospodinjskih opravilih bolj samostojni

delitev dela :

- večina žensk je gospodinj
- ženske se niso zaposlovale

potreba po delovni terapiji :

- delovna terapija še ni zaživela

omejene aktivnosti zaradi občutka osamljenosti :

- osamljenost, ki jo čutijo, bistveno zmanjšuje njihovo aktivnost

ZADOVOLJSTVO :

zadovoljstvo s ponudbo doma :

- zadovoljni so s pogovornimi skupinami, delovno terapijo ter fizioterapijo
- običajno življenje v domu povsem zadostuje
- počutje starostnikov se je izboljšalo po prihodu v dom

zadovoljstvo z osebjem :

- starim največ pomeni to, da jih osebje dobro sprejema
- veliko jim pomenijo prijatelji in strokovni delavci, da se razumejo s svojimi bližnjimi

zadovoljstvo s starostjo :

- nekateri imajo dobre izkušnje s svojo starostjo

nezadovoljstvo :

- vsiljen zavodski ritem spanja, negovanja, prehranjevanja in čiščenja
- mnenja, da jim družba ne posveča toliko pozornosti
- zelo jih motijo oskrbovanci doma, ki so duševno moteni
- čeprav imajo dosti pozitivnega potenciala v sebi, se ne počutijo zdravi, srečni in zadovoljni
- njihove želje se nanašajo na zdravje in materialne dobrine, večina nima nobenih ciljev in načrtov za naprej, večina jih ne najde smisla in motivov za življenje naprej
- pripombe na račun hrane
- določeno število starejših počuti osamljene, pogrešajo družbe in razvedrila
- pogrešajo svoj ustaljen način življenja in dolgotrajne socialne stike

prejemki :

- v veliki meri primanjkuje denarja
- si oskrbnino v domu plačujejo sami, nekaterim pomagajo svojci, občina
- največ se jih preživlja z osebno pokojnino
- večina se jih pritožuje nad nizkimi prejemki
- pokojnine glavni vir prejemkov
- če bi morali kakršnokoli pomoč plačevati, bi jo 60 % vprašanih lahko plačalo

socialne nematerialne potrebe :

- osebni stiki so jim zelo pomembni
- važen kvaliteten odnos s svojimi pomembnimi drugimi
- navajajo pomanjkanje nematerialnih potreb za boljšo kvaliteto njihovih življenj
- manjka jim stik z ljudmi, z zunanjim svetom

- počutijo se osamljeni, hrepenijo po ljudeh
- večinoma želijo in potrebujejo stike z mlajšo generacijo

želje in potrebe :

- želijo si predvsem zdravja, da bi jih ljudje bolj upoštevali
- večina na starosti nima želja, razen zdravja in dobrega počutja
- o svojih možnostih slabo informirani
- kvaliteta življenja je povezana z njihovim zadovoljstvom, pričakovanji in prioriteto
- želje in potrebe navezujejo na skrb in nego v domačem okolju
- želijo si obiske zdravnikov na domu, več informacij o oskrbi na domu
- potrebe po zagotavljanju neformalnih oblik pomoči
- ljudje večinoma s podeželja so skromnejši v svojih potrebah in pričakovanjih, je tudi kvaliteta življenja nekoliko višja
- vzdrževanje telesne aktivnosti, zdravo življenje, socialna vključenost in psihično – duhovno dobro počutje

zdravstveno stanje :

- razlog za v dom je slabo zdravje oziroma bolezni
- vzrok za prihod v dom je bolezen
- zdravstveno stanje anketirane populacije je slabo
- odhod v dom – bolezen, izguba partnerja, stanovanja, kjer je živel

materialno stanje :

- bojijo se odvisnosti od drugih ljudi
- kvaliteta življenja starih ni odvisna od njihovega materialnega stanja
- pokojninsko invalidska zavarovanja in mreža socialno zdravstvenih ustanov omogočata sorazmerno dobro materialno in telesno preskrbljenost

življenjske razmere :

- prezgodnja umrljivost se je zmanjšala

(odprave številnih nalezljivih boleznih, izboljšanje higienskih razmer, pogojev bivanja, prehrane in medicinske preventive)

pojmovanje starosti :

- prepričani, da se je s starostjo treba sprijazniti

SOCIALNI STIKI

manj stikov :

- večina pogreša svoje partnerje, prijatelje, sorodnike in obiske otrok
- ljudje, ki ostajajo v stanovanjih prikrajšani za aktivno vključevanje v društva – imajo manj stikov
- pokretni imajo več stikov kot nepokretni
- pomanjkanje stikov z drugimi
- v času upokojitve niso razvijali novih socialnih odnosov, prostočasne aktivnosti pa so skrčili
- se ne udeležujejo pogosto prireditev
- nekateri hodijo samo še v cerkev

družina :

- je najpomembnejša mreža družina sama
- vsi imajo zadovoljive stike s svojimi domačimi
- za kvalitetnejše odnose : nevsiljivost do svojih otrok, sposobnost poslušanja in nekritiziranje vnukov
- pogosti stiki, povezanost starostnikov s svojimi potomci
- večina jih ima pogoste stike s sorodniki
- večina starih živi v družinah, ki štejejo od pet do devet članov
- stiki med starši in otroki so bolj pogosti v mestu kot v okolju

osebje :

- oskrbovalke nekaterim pomenijo edino vezo z zunanjim svetom
- imajo najpogostejše stike s strežnicami, zdravstvenim kadrom in čistilkami
- socialni delavci v domovih za stare preobremenjeni – se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri
- socialni delavci v domovih za stare preobremenjeni – se ne morejo posvečati vsem področjem svojega dela v enaki meri
- le patronažna sestra prihaja večkrat starostnikom

osamljenost :

- velik delež starih je osamljenih
- osebi, ki z nekom živi je veliko bolje

društva, skupine :

- vsi so poleg družine vpeti še v druge socialne mreže
- med osebami, ki živijo doma, večji delež takih, ki so člani društva upokojencev
- člani društva upokojencev se srečajo s prijatelji in spoznavajo nove ljudi – pomembno za ohranjanje njihove socialne mreže
- v veliko krajevnih skupnosti deluje skupina starih za samopomoč
- upokojenke, ki obiskujejo Univerzo za 3. življenjsko obdobje so manj osamljene, starost doživljajo bolj smiselno in pozitivno
- skupine za kakovostno starost zadovoljujejo temeljne potrebe ter nematerialne socialne potrebe

- skupine pozitivno vplivajo na kakovost življenja starih
- v skupino za samopomoč jih je zelo malo vključenih
- tri dejavnosti, ki so organizirane v okviru inštitucije – prostovoljno delo, letovanje in medgeneracijski tabor
- vernost oskrbovancem krepi pripadnost neki skupini, jim zmanjšuje občutek osamljenosti
- vključitev v Univerzo za tretje življenjsko obdobje osmišlja stara leta
- osamljenost in izoliranost glavna vzroka, da se osebe vključijo v skupino za samopomoč

razlike : vas – mesto :

- socialni stiki v mestu so manj pristni kakor na vasi
- na vasi prevladujeta sorodstvena podporna mreža in mreža integrirane povezanosti, v mestu pa samozadostna podporna mreža in mreža pri osebah z zaprto osebnostjo

IZOBRAZBA

višja izobrazba :

- višje izobraženi mnenja, da je za socialno varnost dobro poskrbljeno

nižja izobrazba :

- tisti z nižjo izobrazbo menijo, da bi lahko bilo bolje
- izobrazbena struktura zelo nizka, večina nima niti osnovne šole
- v manjših občinah prevladujejo oskrbovanci z nižjo izobrazbo
- izobrazba zelo nizka

pomen izobrazbe :

- izobrazba je pomemben dejavnik, ki vpliva na kakovost življenja
- bi več časa posvetili izobrazbi
- pri mlajših generacijah, ki se bodo starale v prihodnjih letih, izobrazbena raven dviguje

DOŽIVLJANJE STAROSTI IN OKOLJA V KATEREM ŽIVIJO

dom starejših :

- večina se popolnoma prilagodi na domsko življenje
- različno doživljajo inštitucijo : nekaterim predstavlja varnost, zadovoljstvo, spet druge utesnjuje
- stališča med starejšo populacijo do namestitve v domove občutno spremenila –razmišljajo racionalno in osveščeno
- v domovih starostniki hitreje duševno propadejo
- s prihodom v dom se je večini življenje obrnilo na boljše
- inštitucije lahko bolj ali manj toge pri zagotavljanju ustreznega nivoja storitev
- večina jih odklanja dom
- večina živi v primernih stanovanjih
- mnenja o življenju v domu za stare so pozitivna, le malo ljudi bivanje v domu zavrača
- v mnogih domovih žal še vedno prevladuje oblika centraliziranega vodenja
- večina stanovalcev je iz mestnega okolja
- na lastno pobudo prišlo v dom ena tretjina
- večini še vedno dom za starejše pomeni sinonim za »hiralnico«
- ne želijo v dom

domače okolje :

- stanovanje je tudi pomemben dejavnik
- več osamljenih je na podeželju
- večina živi v primernih stanovanjih
- bivanje v določeni občini nima pomembnega vpliva na kvaliteto življenja starih
- za starega človeka je temeljni problem odhod iz domačega okolja
- lastništvo stanovanja pomeni za starejšega vsaj minimalno socialno varnost
- veliko jih živi v kmečkih hišah, ki so nujno potrebne popravil, brez sanitarij
- večina starejših živi v urejenem socialnem okolju

alternativna stanovanja :

- mnenja, da bi bili v varovanem stanovanju sami in osamljeni
- varovana stanovanja – ohranijo svojo samostojnost in jim je hkrati omogočen hiter dostop do oskrbe
- upokojenski blok primerna rešitev – obiski, pomoč in svetovanje več ljudem v krajšem časovnem terminu

osebni značaj :

- lažje svojo starost sprejmejo tisti, ki so nanjo pripravljeni
- prednost današnje generacije starih ljudi – večja avtonomnost generacij in neodvisnost starih ljudi
- odnos do starosti in razdvojenost med generacijami lahko ocenimo za enega najslabših v njihovi zgodovini

DRUŽBENA SKRIB,POMOČ

sosedi:

- starim ljudem v pomoč sosedje, problem v blokkih in tam kjer se sosedi med seboj ne poznajo

storitve :

- pomoč dobijo vsi tisti, ki zanjo zaprosijo(patronažna sestra – storitev nege na domu)
- dobivajo kosilo iz DSO - na ta način še dalj časa živijo doma
- po potrebi zdravnik ali patronažna sestra obišče tudi na dom

- laična nega in gospodinjska pomoč starim na domu ter vodenje skupin za samopomoč se kažeta kot pozitivni in pomembni pri ohranjanju in dvigu kakovostne starosti

spol :

- v domu prevladuje ženska populacija
- med populacijo prevladuje ženski spol nad moškimi, starost je pri ženskah višja
- veliko žensk dobiva socialno pomoč, večina njih ni nikoli bila v službi
- zanimanje za vključitev v ponujene dejavnosti in krožke pri ženskah mnogo večje
- več žensk kakor moških ni nikjer včlanjenih
- moški se ponovno poročijo

strokovnjaki :

- star človek naj ostane čim dlje v svojem domačem okolju (menijo CSD)
- manjka dober dialog med vsemi organizacijami, ki nudijo pomoč

država :

- za stare ljudi veliko bolj poskrbljeno kot nekoč, saj imajo redne prejemke, obstajajo domovi za stare in razne oblike formalne in neformalne pomoči
- življenjski standard starostnikov nizek
- nimajo vsi električne napeljave, vodovodov in sanitarij v hiši, telefonsko omrežje je zelo slabo razvito
- več je vdov, več samskih žensk, moški pa se pogosteje kakor ženske poročijo zlasti zaradi gospodinjskih del in osamljenosti veliko je starejših, ki je od najbližje trgovine oddaljena celo za več kot dva kilometra
- krajevne skupnosti naj bi bile organizator pomoči starejšim na domu s šolami in družbenimi organizacijami

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Nermina Jezerkić, prvič vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2001/2002 kot redna študentka izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom KAKOVOST ŽIVLJENJA STARIH LJUDI (pregled diplomskih nalog) napisala samostojno s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorice dr. Jane Mali.

Datum: junij, 2009

Podpis: Nermina Jezerkić